

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL
ANUL V • Nr. 9 (212) • 2-8 martie 1994 • 16 pagini • 150 lei

Festivalul de la Berlin

pag. 7

Philippe Séguin Europa încotro?

pag. 13

Interviul săptămîinii: Ion Rațiu

pag. 8-9

Ceea ce mă uluiește nu sînt diferitele înfrîngerii și reculari ale spiritului liberal și tolerant, ci succesele și importanțele sale victorii de-a lungul timpului. Căci nimic nu mi se pare mai improbabil, mai paradoxal, mai irațional ori mai neașteptat decît fie și cel mai modest cîștig al acestui spirit asupra tribalismului, colectivismului sau conformismului de masă.

Intr-adevăr, să-ți iubești penanții, familia, neamul, țara e firesc și la îndemîna oricui. (Ceea ce nu înseamnă că ar fi rău să o faci.) De aceea cel ce predică necesitatea apărării altarelor domestice sau a cimitirelor din vatra satului strămoșesc se face imediat și fără dificultăți ascultat și urmat. Socrate observa că a-i vorbi de bine pe atenieni înaintea atenienilor și pe spartani înaintea spartanilor nu cere decît abilitățile unui retor mediocre, deși publicul se simte pe dată transportat în Insulele Fericite, oricît de mari și grosolane ar fi minciunile ce i s-ar debita. Problema graa este să-i lauzi pe spartani înaintea atenienilor sau invers și să scapi cu viață, ba chiar să stringi și adepti. Să convingi pe cineva că zeul lui e cel mai puternic, cerul patriei sale cel mai albastru, fetele din cantonul său cele mai frumoase, copiii lui cei mai dotați e totuna cu a lăpăta entuziasmat în direcția curentului și cu un vînt bun în spate. Iar unii, culmea, se mai și gîndesc cu viteza ce au dobîndit!

A-i urî pe străini, pe cei diferiți, a-i considera sub-omani pe cei ce nu sînt alidoma ție, a dori să-i

strivești ca pe viermi sau să-i înlături ca pe putregai e firesc, e familiar și în ordinea lucrurilor. Nu cere nici măcar coeficient intelectual major, școlăritate încheiată, aptitudini de olimpidă. De ura pentru celălalt sînt capabili - verba lui Iisus - "și păgînii". Iar "păgînii" tindem, fără efort, fără zbatere, urmînd panta naturii, să fim cu toții, indiferent de confesiune. Curios și neobișnuit în schimb este ca cineva, precum autorul Deuteronomului, să ceară ca străinii - "minoritarii" am spune azi - să fie nu doar cruțați, dar și bine tratați. Mai mult, el are

ANDREI CORNEA Miracolul

pretenția ca, atunci cînd se odihnește stăpînul - în fiecare a șaptea zi -, "să răsufle și sluga și boul și asinul și măgarul". Și încă mai mult: asemenea ideii absolut împotriva naturii au prins, nu au rămas închise în mintea excentrică unde s-au născut, cum ar fi fost normal, ci s-au difuzat, au fost rețușite și chiar au irmit din loc lumea.

Cînd unul iese din rînd, pleșnește-l - lată poruncă firii și orice căprar e bun la așezarea. Cînd gîrzile roșii ale lui Mao taie degetele pianistilor, cînd fundamentalistii, în Bosnia sau la Hohen, își descurcă mitralierele în mulțime, ei procedență în ticmai ca orice prădător care își aștie adversarul:

nimic mai rațional, mai previzibil și mai elementar. Dar faptul că piane obțin și ele, fie și din cînd în cînd, biruința lor asupra mitralierelor este o stranie și neașteptată minune. Dreyfus închis pe viață la ocnă - firesc. Dreyfus achitat - paradox mai mare nu se poate imagina.

Naționalismul, tribalismul, fundamentalismul etc. au de partea lor imbrățșarea generoasă a mamei-natură, căldura instinctuală a devenirii spontane. Modelele lor - regruparea și războiul speciilor - ne asaltează de pretutindeni în tumeial apartenenței noastre la biologic. Bizar, extraordinar este însă că se găsește destui inși pentru care biologicul are drepturi limitate. Pentru aceștia, spre pildă, asemănarea dintre flinta omenoască și copac se oprește la statură și ei nu cred că omul are rădăcini precum copacul ca să stea locului printru congeneri, răbdînd orice viscol. Iar atunci cînd pînă și "vulpile au vizuinile lor, iar păsările au culburi", nemaiomenit este că a fost urmat, chiar pentru un scurt rîstimp, Fiul Omului ce nu doar e lipsit de vizuina sa, dar chiar "nu are unde-și pune capul".

Apartine conformismului universal faptul că fiarele se aștie unele pe altele și inșii cîntă mereu imnuri de slavă Creatorului. Dar împrejurarea că se încăpățîneză să existe și inși anapoda ce, refuzînd ispița bestială dar și pe cea angelică, încearcă inconfortul libertății - ține de răsăpărul firii și de miracol, făcînd preț și gloria acestei lumi.

Stimată redacție,

Ținând cont că revista dumneavoastră este (în opinia mea, dar cu siguranță că, în această privință, multe opinii concordă) cea mai bună din peisajul ziaristic românesc actual și că, de șase luni, mă număr printre abonații revistei "22" (evident, o consecință a primei afirmații), după un "stagiu" de cîțiva ani de "simplu cititor", m-am gândit să răspund chestionarului lansat de dumneavoastră încă din primul număr din acest an al revistei.

Iată, deci (voi respecta ordinea aleasă de dumneavoastră):

1. Pe o scară de la 1 la 10 (10 - interes maxim; 1 - interes nul), în revista "22" mă interesează:

10: esul filosofic (poziția 8 în chestionar), esul cultural (9), actualitatea culturală - cronică de carte, de teatru și a expozițiilor (10 a, b, d);

9: "Accente", interviul săptămîinii (5);

8: anchete sociale - Dosar "22" (6), editorialele (1);

7: comentariile politice, comentariile despre proiectele de legi în curs de votare în Parlament (3, respectiv 7);

6: comentariul despre TVR (doarace această rubrică, atunci cînd nu se referă la emisiunile culturale - rare, de altfel - ar putea să lipsească, subiectul fiind mult dezbătut de mass-media) (12);

5: scrisorile de la cititori (Curier) (2);

4: istoria religiilor (deoarece spațiul unei reviste nu este adecvat "dezbaterii" acestui subiect și, în plus, există o impresionantă bibliografie pe această temă) (13); comentarea sondajelor de opinie (10) (deoarece "comentarea" sondajelor nu este necesară, cititorul "reusind" să tragă singur concluziile din rezultatele prezentate; publicarea sondajelor de opinie necomentate ar spori nota de interes la 8 sau 9).

3: comentariile politice, comentariile despre proiectele de legi în curs de votare în Parlament (3, respectiv 7);

2: comentariul despre TVR (doarace această rubrică, atunci cînd nu se referă la emisiunile culturale - rare, de altfel - ar putea să lipsească, subiectul fiind mult dezbătut de mass-media) (12);

1: istoria religiilor (deoarece spațiul unei reviste nu este adecvat "dezbaterii" acestui subiect și, în plus, există o impresionantă bibliografie pe această temă) (13); comentarea sondajelor de opinie (10) (deoarece "comentarea" sondajelor nu este necesară, cititorul "reusind" să tragă singur concluziile din rezultatele prezentate; publicarea sondajelor de opinie necomentate ar spori nota de interes la 8 sau 9).

În ce privește articolele pe teme economice, ne-trecute în chestionar dar totuși prezente în revistă, interesul (meu) pentru acestea este scăzut.

II. Autorii preferați: H.-R. Patapievici, Gabriela Adameșteanu, Adrian Marino, Andrei Cornea, Gabriel Andreescu, Tia Șerbanescu, László Karsai.

III. Personalități la "Interviul săptămîinii": Sorin Dumitrescu, Arșavir Aterian, Octavian Paler, Ana Blandiana, Lucia Hossu-Longin, Simina Mezincescu, Constantina Ticu Dumitrescu, Pr. Iustin Marchiș, Ioan Alexandru, Părintele Galeria, Marian Zidaru, Luca Pișu, Andrei Pleșu, Paul Goma, Adrian Marino, Gabriel Liiceanu, PSS Bartolomeu Anania, Victor Rebengiuc, Marian Munteanu, Ion Rațiu.

Pe lista de mai sus nu l-am trecut pe MS Regele Mihai I deoarece cred că ar trebui să fie dedicat un număr întreg (care să exprime părerea unor oameni de seamă din sfera culturală, politică) subiectului monarhic și Casei Regale (și, evident, să includă și interviuri cu membrii Familiei Regale).

IV. Pentru a defini ilustrația grafică, un singur adjectiv ajunge: excelentă.

• CHESTIONAR '94 •

I. În revista "22" mă interesează mai ales: 1. editorialul 2. scrisorile de la cititori 3. cronică (sau comentariile) politice 4. rubrica "Accente" 5. interviul săptămîinii 6. anchetele sociale (Dosar "22") 7. comentariile despre proiectele de legi în curs de votare în Parlament 8. esul filosofic 9. esul cultural 10. comentarea sondajelor de opinie 11. actualitatea culturală: a) cronică de carte b) cronică expozițiilor c) cronică de film d) cronică de teatru 12. comentariul despre TVR 13. istoria religiilor

II. Care sînt autorii care vă interesează în revista "22"? (Enumerati în ordinea preferințelor.)

III. Enumerați personalități care v-ar interesa să răspundă în "22" la "Interviul săptămîinii".

IV. Ce teme noi v-ar interesa să fie abordate în "22": 1. educație 2. sport 3. viața cotidiană din țările occidentale 4. informații culturale asupra săptămîinii care urmează (cărți, spectacole, expoziții) 5. numiți rubrici dorite de dvs.

V. Cum vi se pare ilustrația grafică a revistei: 1. foarte bună 2. bună 3. proastă

VI. Cum vi se pare tehnoredactarea revistei: 1. litera este prea mică 2. litera este convenabilă

Cititorii ale căror scrisori se vor publica vor primi - bineînțeles, gratuit - prin poșta numărul respectiv din "22" (sau, dacă sînt abonați, vor primi un număr în plus). De aceea vă rugăm să scrieți citet adresele.

V. În "22" m-ar interesa să fie abordate teme noi, precum educația civică, informațiile culturale referitoare la săptămîina următoare apariției numărului, informații (și nu numai informații, ci chiar și articole în toată regula) despre actualitatea culturală europeană.

VI. Litera este convenabilă
În fine, cred că ar trebui să treceti în folosirea lui "ă" în locul lui "â" (acolo unde este cazul) și al lui "sunt" în loc de "sînt".

Aurel Marin, elev, 18 ani, București

Stimată redacție,

Citesc revista "22", încă de la primele numere apărute, "din scoarță-n scoarță", pentru că tot ce publicat este interesant și instructiv. Sigur că, pe măsura curgerii timpului, a decantării ideilor, a modificării raportului de forțe și interese din societatea românească, atît exigențele cit și dorințele se schimbă. O dovedește și faptul că ați mai inițiat "Chestionare" cu rol de sondaj.

Iată răspunsurile mele:

I. În revista "22" mă interesează mai mult: 1. editorialul, 2. comentariile politice, 3. interviul săptămîinii, 4. comentariile proiectelor de legi în curs de votare în Parlament, 5. comentarea sondajelor de opinie, 6. cronică de carte, 7. comentarii despre TVR.

II. Autorii care mă interesează: Tia Șerbanescu, Ilie Șerbanescu, Rodica Palade, Emil Hurezeanu, Mircea Iorgulescu, Oana Armeanu, Radu Călin Căpîștea, N.C. Munteanu, Marian Chiriac.

III. Personalități ce m-ar interesa să răspundă la întrebări: Regele Mihai, Bill Clinton, Emil Constantinescu, Ana Blandiana, Duina Cornea, Petre Mihai Băcanu, Václav Havel, Lech Walesa, Andrei Pleșu, Octavian Paler, Nicolae Manolescu, Adrian Severin, Petre Roman, Mircea Iorgulescu, Victor Răbengiu, Emil Hurezeanu, Nestor Rates, Traian Ungureanu. Și nu numai. Dumneavoastră puteți alege mai bine și din liderii sindicali, profesori universitari, academicieni, oameni ai artei, muzicii, culturii în general.

IV. Teme noi: 1. viața cotidiană din țările foste socialiste, comparată cu a noastră (elemente concrete, cifre, studii, tendințe); 2. dezbateri istorice. Noi cerem mereu adevărul tocmai de la cei ce știu că nu-l vor spune de bunăvoie niciodată sau îl vor falsifica. Atunci de ce să nu-l spună istoricii competenți, sinceri și de bună-credință profesională? Nu mă refer numai la Decembrie '89 sau la perioada 1948-1989, ci la atîtea evenimente, luări de poziție și fapte petrecute în ultimii 150 de ani. Ne trebuie o reintroducere în istoria modernă și contemporană a României, precum și o detaliere a perioadelor componente ale acestui răsăm, cum ar fi: poziția României față de marile puteri europene și viceversa; influența pozitivă sau negativă turcă, greacă, rusă, evreiască, în context; dezvoltarea țării ca stat independent și apoi consolidarea sa, rului, concepțiile, formarea și influența partidelor politice; etapele Unirii; formarea Regatului, activitatea politică, economică și culturală din epoca monarhiei primilor doi Regi; problema domnitorului Cuza, a generalului Ion Antonescu etc.; 3. remember. Sugerăm o cronică a sfîrșitului (sau derulării) unor acțiuni politice, economice, civice etc.), ca, de exemplu, acțiunile de pedepsire a celor ce au pe conștiință eroii Revoluției din Decembrie '89, dezvoltările de mari elemente corupte, metamorfizarea atitudinilor și a programelor partidelor politice; analizarea declarațiilor și punerea față în față cu faptele diverșilor politicieni sau partide; cum s-a pornit în decembrie '89 cu legi și intenții declarate, cum s-au aplicat acestea, unde sîntem în prezent și cum se profilează viitorul (în domeniul politic, economic, cultural).

Vă mai sugerez ca, scurtînd săptămîina politică și micșorînd literele anunșurilor publicitare, să introduceți o rubrică parlamentară despre pozițiile pe care le iau reprezentanții a 47% din alegători. Să aflăm că într-o săptămîină au vorbit X, Y, Z etc., în ce probleme și eventual ce rezultate au obținut.

V. Ilustrația grafică mi se pare bună.

VI. Litera este convenabilă.

Vă doresc spor la muncă și cit mai mulți cititori.

Mihai Palade, București, 2.02.1994

Doamnă redactor-șef,

Trimit alăturat o notă în care am înscris, pe scurt, răspunsurile la chestionarul publicat în nr. 5/1994 al revistei.

Oricîtă capacitate de sintetizare ar avea cineva, nu poate exprima într-o pagină tot ceea ce s-ar putea spune despre cum trebuie făcută o revistă care nu urmărește tirajul cu orice preț, ci are scopuri cu mult mai nobile, printre care și acela de a contribui la sănătatea morală a nației.

Am înscris în notă ceea ce am crezut că e mai interesant.

Primiți asigurarea respectului meu.

Pentru mine revista "22" este interesantă în ansamblul ei, așa încît nu pot face o clasificare a rubricilor, acestea putînd avea uneori materiale bune, iar altele mai puțin bune. Vreau să spun că nu apartenența la o anumită rubrică conferă materialului valoare.

Nici autorii nu pot fi clasificați în maniera topurilor, cei din cadrul redacției fiind - după părerea mea - valoroși, fiecare în felul său.

Autorii din afara redacției: Gabriel Andreescu, Gabriel Liiceanu, Nicolae Manolescu, Andrei Pleșu, Mihai Șora, Vladimir Tismăneanu, Virgil Nemoianu.

În "Interviul săptămîinii" se observă, la unele personalități, reticențe sau exprimări voalate ale opiniilor, în special cele politice, evitîndu-se răspunsurile angajante, ceea ce face ca materialele să fie terne, neinteresante. Astfel fiind, spațiul destinat rubricii ar trebui restrîns.

Neinteresante sînt și acele controverse pe teme minore publicate sub vetusta formulă "dreptul la replică".

E bine să se publice cit mai multe materiale pe teme de educație.

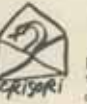
Aș dori să citesc materiale despre viața studenților, a intelectualilor de la sate, a romînilor din afara granițelor.

Nu e bine, consider eu, ca revista să se transforme în "magazin", publicînd materiale despre sport, modă, viața în alte țări etc. S-ar putea face loc și umorului de calitate, nu însă de genul bășcăliei românești.

Litera revistei e convenabilă.

În încheiere aș dori ca ideile propuse prin revistă să contribuie la formarea unor oameni virtuoși, cit mai apropiați de umanitate.

Alexandru Mamulea, pensionar,
veteran de război, București

Dragă "22",

Sînt bucuros că mi se dă prilejul, prin chestionarul propus de dumneavoastră, să-mi spun și eu părerea mea despre tine. Te citesc cu mare atenție și cu multă dragoste, găsesc la tine și aproape tot ce-mi doresc eu de la o revistă de înaltă ținută.

În altă ordine de idei, doresc să-ți spun, dragă "22" (sper să nu te supere dacă te abordez în acest mod), că alături de revista "Dilema" constituie un reper serios în orientările mele, culturale în esență.

Introducerea fiind făcută, vreau să mă opresc puțin în a analiza chestionarul ce-l propui în revistă și anume:

I. În revistă găsesc următoarele rubrici care mă interesează (enumerare în ordinea preferințelor): 1. editorialul, 2. "Accente", 3. anchetele sociale (Dosar "22"), 4. interviul săptămîinii, 5. comentariile despre proiectele de legi în curs de votare în Parlament, 6. esul filosofic, 7. esul cultural, 8. actualitatea culturală (cronică de film, de carte, de teatru), 9. istoria religiilor și, în cele din urmă, cronică (sau comentariile) politice și scrisorile de la cititori.

III. În revistă m-ar interesa să inviteți la rubrica "Interviul săptămîinii" oameni de cultură și artă, oameni politici (fără extremiști), oameni de știință (profesori universitari, cercetători) și a.

IV. Pe lângă temele ce le abordați curent în revistă aș dori, în plus, să fie incluse informații culturale asupra săptămîinii care urmează (aparitii de cărți, mai ales, apoi spectacole, expoziții, reuniuni științifice etc.).

V-VI. Grafica și tehnoredactarea sînt bune, cu un semn special pentru Perjo.

La mulți, mulți ani!

Liviu Ungur, Cluj-Napoca,
30 ianuarie 1994

ILIE SERBĂNESCU

Impotriva inflației nu se luptă cu inflația de obiective

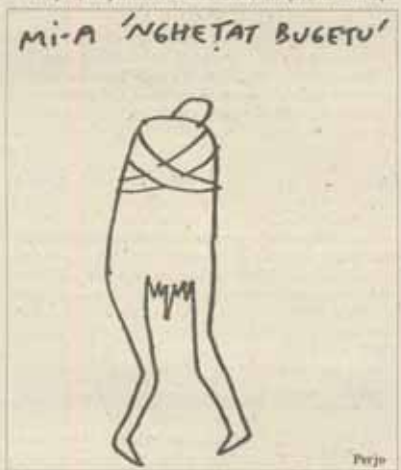
Recent, în "Adevărul economic" a fost publicat proiectul de acțiuni și măsuri ale Guvernului României, pentru 1994, în vederea realizării obiectivelor din Programul de guvernare și din Strategia de reformă economică-socială în 1992-1996. Ceea ce mai pe scurt ar putea fi denumit programul economic de guvernare pe 1994 a fost adus în cunoștința sindicatelor, în cadrul recentelor negocieri cu acestea, și a fost discutat la Cotroceni la cea de-a treia întâlnire a Grupului consultativ pe probleme economico-sociale al Președinției.

Programul impresionează prin intențiile reformiste, tocmai în măsura în care acestea vin în contrast cu acțiunile de până acum ale Guvernului. Programul frează însă și prin inflația de obiective și reglementări. Or, chiar mulțimea lor le face puțin credibile datorită înseși imposibilității "fizice" de a le organiza pregătirea și aplicarea efectivă. Nici chiar pe hârtie n-au șanse de a fi integral decontate altfel decât tot ca "proiecte", cu alte cuvinte în acest stadiu risind să rămână. Cu actualul parlament nu există perspective de adoptare, până la sfârșitul anului, nici măcar a celor 78 de legi despre care Guvernul spune că sînt deja depuse în Cameră (unele împlinind un an și ceva de la predare) și despre care se poate presupune că au prioritate față de cele care vor fi introduse în Parlament de-abia din acest an. Proiectata aducere de către Guvern în discuția Parlamentului a încă cel puțin 50 de legi exprimate nerealism sau, dacă este vorba de un nerealism deliberat, devine suspectă ca încercare de a se monta o nouă tergiversare, bazată pe aceeași strategiemă de a se spune că se va face și se va face pentru a nu se face de fapt mai nimic. În aceste condiții, obiectivele și reglementările propuse - care, nimic de zis, sînt generoase și ambițioase - trebuie privite cu circumspecție.

De altfel, cu excepția măsurilor legislative sau doar strict guvernamentale pe care Memorandumul cu FMI le cere ca proslabile ale deschiderii finanțării și care deci sînt prevăzute în urgență în Program, alte reglementări care ar putea într-adevăr schimba ceva sînt împinse - pentru redactare și aprobare - în a doua jumătate a anului și, deci, cu concursul previzibil al Parlamentului, de fapt în anul următor. Semnificativ din acest punct de vedere este programul în domeniul protecției sociale. Referința expresă la acest program este legată de faptul că tocmai actualul executiv și arcul său de stînga susținător în Parlament bat cel mai tare toba protecției sociale ca preocupare și sarcină de urmărit fără echioc în realizarea reformei. Or, după cum se vede din Program, altceva decât să tragă de timp guvernul actual nu are în vedere ca strategie în problema protecției sociale. Nu există nici un gând de a lua în discuție cu sindicatele un alt meca-

nism principal de protecție socială, întrucît cel actual - indexarea - nu face altceva decât să alimenteze în cerc vicios cursa prețuri-salarii, excluzând luarea în considerare a elementului esențial al evoluției productivității muncii. Guvernul persistă în prelungirea aceluiași interminat al acceptării de către sindicate a unei indexări a salariilor sub creșterea prețurilor. În aceste condiții, reorganizarea protecției sociale - ca obiectiv strategic pe termen lung al societății românești, vital atât pentru clasa politică cit și pentru sindicate, și fără îndoială pirghie esențială pe termen scurt și mediu în cîmbaterea inflației - este chiar prima victimă a politicii de tergiversare practicate de Guvern.

În fapt, provizoratul din domeniul sistemului protecției sociale descrie Programul pe 1994 în linii ale sale mai generale. Întreaga conjunctură economică pe 1994 stă sub marele semn de întrebare: ce se va întimpla cu inflația? Se va intra definitiv în hiperinflație, sau există șansa unei inflații rezonabile după o serie de măsuri draconice menite a o jula? Guvernul nu vrea să arate deschis că măsurile implicate în Memorandumul cu FMI (care nu sînt altceva decât o cruciadă împotriva inflației) vor duce la o severă scădere a nivelului de trai într-o primă perioadă. Ele nu permit trecul finanțării indexărilor prin emisiuni monetare fără acoperire. Și abia apoi, după intrarea efectivă în țară a finanța-

Confruntarea Guvern-sindicate

Greva declanșată de CNSLR-Frăția și Cartelul ALFA vine după o perioadă de aștinere și tergiversări ale reformei din partea Guvernului. La mai puțin de două luni până la sosirea raporturilor Consiliului European pentru verificarea stadiului împlinirii Memorandumului, cei peste 2.000.000 de oameni ce au intrat în grevă pe 28 februarie ar trebui să fie un stimulente pentru schimbarea atitudinii actualului executiv.

Întîlnirile dintre sindicate și Putere dinaintea declanșării grevei nu au avut nici un rezultat. După discuțiile de luni 21 februarie cu președintele Iliescu, impresia mea este că se încearcă a împiedicarea a intrării în grevă. Nu putem aștepta ca revendicările noastre - care au fost formulate cu mai mult de un an în urmă - să fie abordate de Guvern ca unele noi. Aceasta este o tentativă de trageră de timp", a spus Victor Ciurbea, președintele CNSLR-Frăția, într-o conferință de presă. Din cele 14 revendicări ale CNSLR-Frăția, două sînt în plus față de cele prezentate la mitingul din noiembrie '93: abrogarea Ordonanței nr. 13/1994 cu privire la fondul de salarii pentru care nu se plătește impozit suplimentar și renunțarea la criteriile politice în desemnarea reprezentanților Fondului Proprietății de Stat în Adunările generale ale acționarilor. Conform datelor deținute de CNSLR-Frăția, în județul Olț și în mai multe județe din Moldova există numeroase cazuri în care peste 60% din membrii FPS sînt membri ai PSM, ai PRM sau ai altor partide din coaliția guvernamentală.

Capul de afiș al revendicărilor formulate de Cartelul ALFA îl constituie certificatele de proprietate. Potrivit d-lui Romulus Niță, vicepreședintele Cartelului, mai mult de jumătate din certificatele de proprietate nu mai sînt în proprietarii lor, ele fiind achiziționate de SRL-uri ce profită de prețul lor scăzut (160.000 lei). Puterea facilitează astfel crearea unui centralism mascat prin care cîteva persoane - care au în acest moment bani - vor deține întreaga putere. Întrebat la ultima conferință de presă dinaintea declanșării grevei despre o eventuală schimbare de opțiune a guvernului Văcăroiu în săptămînile care vor urma grevei, dl. Romulus Niță a declarat: "Actualul guvern nu este capabil să soluționeze revendicările noastre. Promisiunea d-lui Văcăroiu de creștere a nivelului de trai cu 10-15% în luna decembrie a acestui an este un truc ieftin. Probabil că între lunile decembrie '93 și decembrie '94 va exista o dife-

rență, dar apoi se va reveni -la normal-. Nu se recunoaște că programul pe care-l are acum Guvernul nu este realist și cred că ar fi foarte trist dacă nu vom primi acele fonduri promise prin Memorandumul cu FMI".

Paradoxal, sindicatele doresc în primul rînd privatizare și accentuarea procesului de reformă. În condițiile în care Guvernul refuză să ia în considerare revendicările principalelor confederații sindicale și consideră drept consultări negocierile cu ele, greva din 28 februarie era inevitabilă. Surprinzător este faptul că Blocul Național Sindical a refuzat să participe, deși mai multe sindicate din cadrul lui doreau acest lucru. După ce anunțase cu mare tam-tam o grevă generală pe 16 februarie împreună cu ALFA, BNS a abandonat ideea. Dacă ALFA a renunțat la acest grevă din motive bine întemeiate (Curtea Supremă de Justiție suspendase pe termen de 30 de zile orice activitate grevistă a Regiei Autonome a Lignitului Tirgu-Jiu, care avea în componență 65.000 de oameni), BNS și-a motivat chiulul prin supermediatizarea dorinței d-lui Mițea de a accede la guvernare și prin nepregătirea suficientă a tuturor federațiilor componente. Liderii confederațiilor intrate în grevă pe 28 februarie speră într-o schimbare a atitudinii BNS în lunile ce vor urma.

Greva de o zi din 28 februarie a fost mai bine organizată decât cea din 4 februarie. Din 61 de federații afiliate la CNSLR-Frăția au participat 46, cu un număr de peste 2.800 de sindicate din 61 de orașe mari și regiunile de județ. Au fost organizate pichete de grevă în 96% din unitățile aflate în grevă, iar în cîteva au fost organizate mitinguri. În peste 35% din sindicatele afiliate la CNSLR-Frăția a fost grevă japoneză, îndeosebi în Telecomunicații, Radiocomunicații și Sănătate. Cartelul ALFA a făcut o grevă de două zile - pe 28 februarie și 1 martie - datorită sindacatelor miniere afectate de hotărîrea Curții Supreme de Justiție. În prima zi au intrat în grevă totală sau parțială 1.180 de sindicate cu un număr de 580.000 de membri de sindicat, restul fiind în grevă japoneză.

Greva a cuprins ramurile siderurgie-metalurgie, electronică, electrotehnică, chimie-petrochimie, transporturi, agricultură, gospodărie comunală, industria petrolului-extracție, servicii publice-comert, morărie-panificație, construcții de mașini. Guvernul estimează pagubele produse la 400 miliarde lei.

Liderii CNSLR-Frăția și ai Cartelului ALFA se vor întîlni în săptămîna de după grevă. Dacă greva nu va avea nici un rezultat, confederațiile vor organiza acțiuni comune în București, între care un mare miting în București.

VALENTIN SUCIU

pe scurt

MARTI 22 FEBRUARIE

• Intindere PDSR-PD
La Palatul Elisabeta s-a desfășurat prima intindere între PDSR și PD, avînd ca scop negocierile pentru formarea unei noi majorități parlamentare. PD a propus formarea unui guvern PDSR-CDR-PD, sau PDSR singur cu sprijin parlamentar din partea PD și CDR sau PDSR-CDR cu sprijinul parlamentar al PD.

• Ion Iliescu a cerut PDSR să se despartă de PRM și PSM

Ion Iliescu a primit o delegație a PDSR pentru o discuție în legătură cu scrisorile conducătorilor PRM și PSM prin care se anunță încetarea negocierilor cu partidul de guvernămînt. Președintele Iliescu a rugat PDSR să se despartă de PRM și PSM și a cerut delimitarea partidului de guvernămînt de reprezentanții naționalism-extremismului.

• Excluderi din PNL
Comitetul executiv al PNL a decis excluderea din partid a d-nei Sandra Tătărescu-Negropontea și a d-lor Radu Cămpăneanu și Petre Drăgoș.

• Arestarea ziaristului Nicolae Andrei este un abuz al Poliției

Nicolae Andrei, ziaristul arestat în 14 februarie pentru ofensă adusă autorităților, a susținut o conferință de presă. El a dat amănunte în legătură cu regimul de detenție la care a fost supus. Lucia Dobro, avocata d-lui Nicolae Andrei, a declarat că pamfletul pentru care a fost arestat ziaristul nu intră sub incidența articolului 238 din Codul penal privind ofensa adusă autorităților și că arestarea sa reprezintă un abuz al Poliției.

MERCURI 23 FEBRUARIE

• Consiliul Militar Superior al Armatei II sprijină pe Nicolae Spiroiu

Consiliul Militar Superior al Armatei a dat o declarație de susținere a ministrului Apărării, Nicolae Spiroiu. Acuzațiile din "România Mare" și "Politica" la adresa acestuia sînt considerate drept neadevăruri și răstălmăciri grosolane, care urmăresc destabilizarea Armatei.

• PDSR răspunde PRM
PDSR a dat publicității o declarație prin care răspunde scrisorii Comitetului director al PRM. În scrisoare sînt respinse pe rînd acuzațiile PRM și se anunță "divorțul" între cele două partide. Totuși se face o delimitare între conducerea partidului și membrii acestuia, care sînt invitați la dialog, "dar numai în condițiile în care liderii partidului vor demonstra că dau dovadă de responsabilitate". Conducerea PRM i se sugerează să ceară scuze celor atacați în mod calomnios, în primul rînd președintelui țării.

• Virgil Măgureanu audiat de Comisia de control a activității SRI
Comisia de control a activității SRI l-a audiat pe Virgil Măgureanu în legătură cu discursul ținut în fața minierilor la Tirgu-Jiu. Directorul SRI a afirmat că Mircea Cosma l-a invitat să vorbească minierilor și că el a încercat să detensioneze situația din timpul grevei. Comisia a elaborat un comunicat în care se arată că directorul SRI și-a depășit atribuțiile.

• Comisia pentru apărare a Senatului a început anchetarea cazului Spiroiu-Vadim Tudor

Comisia pentru apărare, ordine publică și siguranță națională a Senatului a început cercetarea acuzațiilor aduse ministrului Apărării Naționale, Nicolae Spiroiu, în revistele "România Mare" și "Politica". Comisia a sesizat totodată Curtea de Conturi, Corpul de control al primului-ministru și Comisia de control asupra SRI pentru clarificarea acestor acuzații.

• Candidatura d-lui Iosif Boda a fost respinsă de comisiile Parlamentului

Comisiile de politică externă ale Parlamentului au respins candidatura d-lui Iosif Boda, consilier prezidențial, șeful Departamentului de analiză politică al Președinției, pentru postul de ambasador al României la Berna. Au votat împotriva conservatorilor din PUNR și PDSR. Votul comisiilor este doar consultativ, decizia finală aparținînd președintelui.

JOI 24 FEBRUARIE

• Demisi din PRM
Doi senatori PRM au anunțat că părăsesc partidul, delimitîndu-se astfel de atacurile lui C.V. Tudor la adresa președintelui Iliescu și a altor dem-

nitari. Prin demisia celor doi, funcția de secretar al Senatului deținută de C.V. Tudor devine încertă.

• "PDSR ar trebui să se apropie de CDR și PD"

Partidul Democrat consideră că rupțura dintre Ion Iliescu și Corneliu Vadim Tudor este rezultatul freamă al șantajului politic practicat de liderul PRM și toleranță de PDSR și de președinte, a declarat Adrian Vîlău, purtătorul de cuvînt al PD. El a adăugat că îndepărtarea de PRM și PSM ar trebui să apropie PDSR de CDR și PD prin formarea unei noi majorități parlamentare.

• PDSR dorește sprijinul CDR și PD

La încheierea lucrărilor Delegației permanente a PDSR, dl. Adrian Năstase a declarat că, după "divorțul" de PRM, singura soluție este cea a unui guvern minoritar susținut în Parlament de CDR și PD. El a mai precizat că termenul de 1 martie pentru remanierea guvernamentală nu va putea fi respectat.

• CDR pregătește negocierile cu PDSR

CDR a decis să accepte formarea unei noi majorități parlamentare alături de PDSR și PD, majoritate din care să rezulte ulterior un nou guvern. În acest sens, s-a stabilit linia negocierilor cu PDSR ce vor începe săptămîna viitoare.

• Doru Viorel Ursu cere demisia directorului TVR

Doru Viorel Ursu, deputat PD, a cerut în plenum Camerei Deputaților demisia directorului general al TVR, Dumitru Popa, pentru dezinformarea opiniei publice. Deputatul PD l-a acuzat pe dl. Popa că a difuzat pe post un fragment foarte scurt și nesemnificativ din canoa care prezenta discursul lui Virgil Măgureanu la Tirgu-Jiu. El a adăugat că Vasile Văcaru a deturnat sensul comunicatului Comisiei de control asupra SRI prin declarația acordată emisiunii "Actualități".

• Dl. Luca despre dezbaterile raportului privind flota
Raymond Luca, deputat PL '93, și-a exprimat nedumerirea în legătură cu modul cum a decurs în Parlament dezbaterile raportului Comisiei de anchetare a situației flotei maritime. "Așa-zisa dezbateri de miercuri nu a abordat deloc teme deosebite de mediatizate, cum ar fi contractualul Petromin-Forum Maritime. Nu a fost deloc abordată dimensiunea politică a acestui raport. Cred că anumite probleme s-au reglementat direct între PD și PDSR", a explicat dl. Luca.

• Dl. Manolescu prevede o nouă majoritate parlamentară

Dl. Nicolae Manolescu, președintele PAC, prevede o reconfigurare a majorității parlamentare. Liderul PAC a opinat că membrii PDSR care doresc o înțelegere cu CDR au avut zilele acestea cîțig de cură.

VINERI 25 FEBRUARIE

• PSDR va negocia singur cu PDSR
PSDR va participa singur la negocierile cu PDSR, a afirmat dl. Sergiu Cuneșcu, adăugînd că, în opinia sa, partidul de guvernămînt nu se va rupe de actualele alianțe politice.

• "PDSR se va rupe în două"

"Declarația PDSR este o reacție de gîfă și arag infantil la scrisoarea adresată de conducerea PRM președintelui Iliescu", a afirmat C.V. Tudor, adresîndu-i lui Nicolae Văcărescu și altor persoane din conducerea PDSR chemarea de a participa la "platforma muncitorească" a PRM. Vadim Tudor a adăugat că PRM nu se va rupe, dar că mai mult ca sigur PDSR "se va rupe curînd în două". Totuși, senatorul PRM a adăugat că nu intenționează să retragă sprijinul parlamentar partidului de guvernămînt.

• Traian Chebeleu despre formarea unui nou guvern
Dl. Chebeleu a declarat că un guvern ce s-ar bucura de un sprijin parlamentar mai larg va primi cu siguranță aderența președintelui Iliescu.

SÎMBĂTĂ 26 FEBRUARIE

• CDR va susține un guvern minoritar PDSR

"Nu ne interesează participarea la guvernare, ci aplicarea programului nostru de ieșire din criză și alcătuirea unei noi majorități parlamentare, care să susțină un guvern minoritar", a declarat dl. Emil Constantinescu, președintele CDR. El a adăugat că CDR va susține acțiunile conforme cu programul său: reducerea impozitelor, privatizarea, autonomia administrației locale și eradicarea corupției.

• Lucrările Consiliului Reprezentanților UDMR
La Miercuria Ciuc s-au desfășurat lucrările Consiliului Reprezentanților UDMR. Episcopul

Tökés László a adresat un mesaj în care se precizează că, pînă la ora actuală, România nu a îndeplinit nici una din obligațiile asumate la Consiliul Europei. Consiliul Reprezentanților UDMR a adresat un apel Parlamentului și Guvernului României de a adopta documentele internaționale privind drepturile omului și Carta europeană a autosubordinării locale.

• PNTCD acceptă negocierile cu PDSR

PNTCD a trimis o scrisoare conducătorii PDSR, prin care se dă răspuns invitației de a participa la negocieri. În scrisoare este comunicată și componența delegației PNTCD: Ion Diaconescu, Valentin Gabrielescu, Gavrilă Dejeu, Radu Vasile, Mircea Ciurara și Romuș Oprig.

DOMINICĂ 27 FEBRUARIE

• Alegeri în Republica Moldova

În Republica Moldova s-au desfășurat primele alegeri pluraliste de după 1945. Principalele formațiuni care au avut candidați au fost Partidul Democrat Agrar (de guvernămînt), Frontul Popular din Moldova, Blocul Tărînilor și Intelectualilor, Partidul Socialist.

LUNI 28 FEBRUARIE

• Rezultatele parțiale ale alegerilor din Moldova

Conform primelor estimări ale Comisiei electorale centrale din Moldova, participarea la vot a fost de 73,4%. Partidul Democrat Agrar a intrunit 45% din sufragii, Blocul Tărînilor și Intelectualilor 8%, Frontul Popular Creștin Democrat 6,2%, Partidul Socialist și mișcarea "Unitate-Edinătate" 23%.

• Greva sindicatelor

CNSLR-Frăția și ALFA au declarat o grevă generală de o zi, datorită nerezoalării de către Guvern a celor 14 revendicări. Blocul Național Sindical nu a participat la grevă.

• PNTCD va sprijini un guvern minoritar

PNTCD a declarat că este dispus să sprijine un guvern minoritar PDSR alcătuit din personalități politice acceptate de principalele forțe politice din Opoziție. Dl. Coposu a precizat că ar fi de dorit ca la conducerea MAPN să se afle în continuare un militar, dar că la conducerea MI ar trebui să fie numit un civil.

• Vom avea și Burse de valori

Camera Deputaților a adoptat cu majoritate de voturi Legea valorilor mobiliare și a Bursei de valori.

MARTI 1 MARTIE

• Legea radioului și a televiziunii în dezbateri

Parlamentului
După o intrerupere de o lună, Camera Deputaților a reluat dezbateri proiectului de lege privind funcționarea societăților române de radiodifuziune și televiziune.

Pagină realizată de
RALUCA STROIE-BRUMARIU

Mărtisorul domnului Roman

Consecvent promisiunilor sale, domnul Petre Roman a oferit un mărtisor electoratului său preponderent feminin: spectacolul "De mărtisor - un trandafir", desfășurat la Sala Radio duminică 27 februarie 1994.

Pentru spectatorii educați la "Cîntarea Români", spectacolul a fost reușit. Un amalgam de genuri muzicale, de la col simfonice la folclorul ardelean, spectacolul respectă tradiția promovării tinerelor talente la umbra "greaților" muzicii românești: Dorin Teodorescu, formația rock "Compact", Nicolae Furdul-Iancu. Spectatoarele, pe care domnul Petre Roman le-a numit "electoratul său cultivat", și-au dovedit sensibilitatea cîntînd alături de fiecare.

Un moment emoționant a fost haiducirea și etichetarea jurnaliștilor drept "vinzători de țară" la refuzul acestora de a se ridica în picioare împreună cu restul sălii într-o acompaniament domnului Furdul-Iancu în cîntarea sa despre casa din deal și mîndrușii și calul oboist să tot urce pînă acolo. Considerînd peste demnitatea și capacitățile lor moționale interpretarea unor astfel de emagii eterne mîndrușii române, ziaristi au rămas umili pe scaunele lor, nereușind să se rupă de emoțiile prea puternice nici măcar la întonarea entuziastă a cîntecului "Noi sîntem români".

BIANCA POPP

TIA SERBĂNESCU

Inchiderea cercului

Afii calendarul social, cu programul său de greve egalonate, cât și calendarul politic, cu rundele sale de negocieri mixte (tunele vizind pactul politic, altele vizind formula de guvernare), par să fi ajuns în preajma expirării termenelor. Prolungirea situației confuze în care ne aflăm de la sfârșitul anului trecut - când Guvernul Văcăroiu a fost pus sub semnul întrebării - riscă să transforme provizoriul într-o obișnuiță și în decizia într-un sistem. Ambele - fatale unui an care se declară decisiv pentru reformă. Dar un an care a ajuns în a treia lună fără a avea proiectul de buget definitiv constituie un lux pe care țările cu o economie mult mai reală decât a noastră nu și-l permit. Revendicările marilor confederații sindicale sînt, de aceea, perfect îndreptățite, iar faptul că aceste revendicări sînt în cea mai mare măsură aceleași de anul trecut vorbește de la sine despre reflexul actualui puteri de a nu-și respecta aproape niciodată angajamentele pe care și le asumă. Iar faptul că rezolvarea unor probleme este amînată pînă cînd îmbracă forme acute (cazul țăranilor din Dolhești-Soceava și al muncitorilor de la "Grivița") conturează deja un comportament nefiresc al puterii executive a cărei preferință pentru confruntarea în forță a devenit nu numai evidentă, dar și periculoasă pentru existența unui stat de drept. În aceste condiții, tabloul economic devine caricatural și, mai ales, într-o continuă instabilitate.

Acest tip de reacție s-a manifestat din plin și în viața politică, unde opțiunile partidului de guvernămînt au cunoscut albea oscilații în ultimele două luni încl, antrenînd în aceste mișcări dezordonate toate partidele - inclusiv pe cele din Opoziție -, s-a ajuns în momentul de față exact în punctul de plecare. Cu deosebirea că un punct de plecare considerat nesatisfăcător la începutul anului - și anume Guvernul monocolor Văcăroiu - este perceput acum, după îndelungă frămîntări exprimate în variante de guvernare care mai de care mai nefecitate, drept o soluție rezonabilă aptă să obțină susținerea Convenției Democratice și a PD (PSN). Cum s-a ajuns ca formula unui guvern PDSR girat de dl.

Văcăroiu, care beneficia de fragilul sprijin parlamentar de 37% și care era contestat cu vehemență atît de sindicate cât și de Opoziție, să poată obține, după două luni de negocieri, un eventual sprijin parlamentar de 80% - conform calculului hirtiei și declarațiilor publice emise în ultimele zile? Această spectaculoasă răsturnare de scenă constituie, fără discuție, "opera" cea mai reușită a partidului de guvernămînt în campaniatul politic intern. Fiește că reușita acțiunii PDSR (încl sub semnul incertitudinii) nu însemnă și un succes politic pentru țară, căreia i se va servi aceeași Mărie în altă bălărie și cam cu aceleași - previzibile - maniere economice. Reflecind filmul operațiunii PDSR, recunoaștem în desfășurarea acțiunii un scenariu extrem de simplu: în 17 ianuarie, dl. Adrian Năstase recunoaștea, la TV și în presă, că singura soluție de guvernare "pe termen scurt" este cu PUNR. N-are rost să reproducem argumentele d-lui Năstase în favoarea acestui binom. E destul să amintim că "mezalianța" a stîrnit conștinere cu atît mai mult cu cît "programul de guvernare" dat publicității de PUNR în perioada logodnei era atît de caraghios încît tira însăși ideea de guvern sub cupola cercului. În plus, eșecul jocului "Caritas" a dat, exact în această perioadă, măsura "competenței" morale și economice a PUNR - redus astfel la faima mizerabilă a oricărui escrocher. E greu de spus dacă rușinea, luciditatea sau calculul anterior au făcut ca PDSR să den înapoi, rapid procedurile și anunțînd o nouă formulă. Astfel, la 17 februarie, "singura formulă posibilă" anunțată tot de dl. Adrian Năstase era "în cadrul arcului majoritar", adică în componența: PDSR-PUNR-PRM-PSM-PDAR. Avantajele "pentagonale" au fost susținute preț de două săptămîni de aceiași domn Năstase, infatigabil în prezentarea unor motivații absurde drept rezonabile. Fiește că răspunsul la această ofertă a fost, cum se spune, un răspuns plătit. Reacția de respingere generală s-a concretizat degrabă în declarații și, mai ales, în accelerarea procesului revendicativ al sindicatelor. În acest moment a intervenit, ca deus ex machina, ruptura deschisă provocată de

PRM și PSM care și-au întesit atacurile la adresa Puterii și s-au retras de la împărșirea portofoliilor. Faptul că tonul "scrierii deschise" adresată de PRM președintelui Iliescu conținea tot ce trebuia pentru a determina ruptura, constituie un semn nu numai al alunecării de creier de care suferă C.V. Tudor, dar și - mai ales - un semn al dizlocării de interese între instituții care au condus din umbră toate conflictele din societatea românească post-revoluționară. Nu e C.V. Tudor omul care să acționeze pe cont propriu. Dovadă că, la replica prin care PDSR se delimita, în fine, cu fermitate și neștep-tată rigoare demonstrativă, de Partidul România Mare, acesta a anunțat că a depus la Parlament "20 de documente de mare importanță", "strict autentice", provenite de la diverse "servicii secrete". Cum în România sînt 7-8 servicii secrete, n-ar fi deloc o surpriză ca unele dintre ele să-și cîștige existența furnizînd informații confidențiale și dosare unor gazete pentru a regla diverse conturi - inclusiv politice. În fine, cert este că PDM a decăzut astfel din grațiile Puterii, dispărînd din emisiunea "Actualități TV". Iată că, atunci cînd interesele i-o cer, PDSR ține să-și calce pe inimă și pe propriii cascadori și să le taie avîntul. E o intimplare? Era dinainte pregătita schema în care sacrificarea lui C.V. Tudor fusese prevăzută la un moment dat ca un preț bun pentru obținerea susținerii Opoziției? "Rezultatul este că, în momentul de față, singura soluție", vorba aceluiași domn Năstase, vestitorul de formule, este "un guvern monocolor PDSR cu sprijin parlamentar de ambele părți" - ceea ce, la proba vieții, poate însemna și fără sprijin din ambele părți... Și iată, formula inacceptabilă la începutul anului a devenit astfel posibilă după avansarea și abandonarea succesivă a unor pisici mult mai negre și după amputarea motului de la PRM. E mult? E puțin? Întrebarea care rămîne în vigoare - și singura importantă - rămîne însă ne-schimbată de toate aceste vîntozeli: e capabil un guvern monocolor PDSR, fie el și remanent, să realizeze reforma? Cum, din nefericire, toate datele oferite pînă acum arată că nu are nici voință și nici competența necesară, ruptura cu PRM nu reprezintă o ca-uțiune suficientă pentru eliberarea guvernului Văcăroiu din zodia antireformei.

Fiecare zi pentru Sarajevo

RÉMY OURDAN, "Le Figaro", Franța

Sarajevo își ține răsufllarea

Locuitorii capitalei martir profită de fiecare clipă pe care le-o acordă încetarea focului. Fără iluzii, ei așteaptă sfîrșitul ultimatumului.

O intersecție din Sarajevo. Trei femei merg încet prin zăpadă, îmbrăcate în cojoace vechi de blănă. Traversează Vojvode Putnika exact prin locul din care, în ultimii doi ani, au fost ridicate zeci de cadavre, victime ale trăgătorilor de elită. Femeile discută liniștite. Acordul de încetare a focului este respectat.

Aproape respectat, căci după cîteva ore un bărbat va fi doborât de schielele unui trăgător izolat. Senad, doctor la spitalul Kisevo, este surprins de această liniște. Nici o detunătură, nici un strigăt de durere. "Este pentru prima dată de la începutul războiului cînd la Sarajevo este cu puțință un armistițiu." Pe culoarele pustii, brancardele stau îngriuite pe lîngă perete. Un singur bloc operator este în alertă. "Aici știm că totul se poate răsturna în cinci minute", confirmă Senad. "Sistemul pregătit."

Sarajevo s-a schimbat, indiscutabil. În fiecare dimineață, străzile se umplu de mii de oameni cu chef de plimbare. Puștii ies pe strada Dalmatinska; se dau cu sania. Sarajevo a decis să trăiască fără să aștepte eventualele atacuri aeriene, chiar dacă toți se gîndesc numai la seara de duminică. Ce se va întimpla dacă NATO se hotărăște în sfîrșit să intervină? Și ce se va întimpla dacă sîrbi vor încerca să "pedepsească", pentru o ultimă dată, orașul?

"Ca să-l sperie pe Jirinovski, ca să-l realegă pe Clinton"

"Nici nu vreau să mă gîndesc", spune Sonja. "Nu vreau să fiu din nou dezamăgită. Și atunci profit de această încetare a focului ca să mă plimb cu prietenii, fără să-mi fac griji. Străzile din Sarajevo sînt atît de plătute în aceste clipe. De altfel, la mine e prea frig. Să rămîi într-o casă fără încălzire la 15 grade e destul de neplăcut." Sonja are 20 de ani, nu vrea să creadă că Europa s-a decis în sfîrșit să o ajute. "Dacă NATO vine să-i bombardeze pe sîrbi, știu că nu o face ca să mă salveze pe mine, ci ca să-l sperie pe Jirinovski, să-l realegă pe Clinton... Nu-mi mai fac iluzii. Vreau doar să trăiesc în pace."

Capitala bosniacă a pierdut orice încredere în comunitatea internațională. Doi ani de asediu, de bombardamente și de suferință au tocit capacitatea de a spera a locuitorilor. Ei preferă să-uite că există zius de mîine, că o intervenție occidentală ar putea schimba cursul războiului. Sarajevo trăiește de pe o zi pe alta.

Preparative

În aceiași timp, în cazarmă, pe linia frontului, clețiile albastre se agită. Se desfășoară, se interper, încearcă să controleze armamentul greu. Fără prea mult succes. În timp ce șefii lor negociază fără odihnă o soluție pașnică, ei se pregătesc pentru ce poate fi mai rău, încredînd să răspundă la o singură întrebare: "Vor avea sîrbi capacitatea să riposteze dacă vor

fi bombardați?". Trupele ONU trebuie să fie gata pentru cazul în care răspunsul s-ar dovedi pozitiv. În fiecare batalion, ofițeri au conceput planuri de apărare și de contraatac. Căștile albastre ar putea să piară înainte de sfîrșitul furtunii, dar ar putea tot atît de bine să participe la operațiunea NATO: să ghideze avioanele reperind obiectivele, să ocupe poziții.

Străin de discursurile oficiale, un tânăr locotenent mărturiseste: "Nu mi-ar displice un atac aerian. De cîtă vreme ne tot lăsam împușcați fără să ripostăm, unii de pe coline ar avea nevoie de o lecție. Și apoi am fost șocat de imaginea masacrelui din piață". Locotenentul a fost cucerit de Sarajevo, unde și-a făcut unul sau doi prieteni. Merge mai departe: "Știu că ordinea în caz de raid aerian vor fi de a frîna, pe cît posibil, tentativele bosniacilor de a recupera terenu. Dar, sincer să fiu, ar fi o prostie să nu profit de această fantastică ocazie de a trece la atac".

În oraș, soldații bosniaci nu știu ce să creadă. Unii nu visează decît la pace, și nu sînt prea dornici să se lase omorîți pentru cucerirea unei coline. Viețile lor sînt deja în altă parte, vor să plece din Bosnia. Alții, dimpotrivă, ar dori să poată cîștiga în sfîrșit o hîrtălie. "Avioanele NATO, în cazul în care vor bombarda pozițiile sîrbești, ar reprezenta sprijinul ideal într-o ofensivă bine susținută", comentează Zoran. "Ar fi exact ceea ce uriașă putere de foc pe care noi nu o vom avea niciodată."

Sarajevo așteaptă, ținîndu-și răsufllarea. Rămîn mai puțin de trei zile pînă la ultimatum. Pe cer, avioanele de vînătoare ale NATO patrulează de mai bine de un an. Acum zboară mai jos, atîta tot.

Traducere de DOMNICA MACRI

În numărul viitor, corespondentul nostru Marian Chiriac va relata pe larg despre situația ce a urmat termenului-limită dat de NATO.

LAUREANA URSE

Nivelul de viață performant și moralitatea

Societatea românească are o structurare ce nu favorizează performanța. Aceasta nu înseamnă că nu au fost și nu sînt situații și indivizi performanți. Dar încurajarea performanței pentru elite și pentru toți, în condiții de moralitate, nu este și nu a fost o caracteristică a societății românești. Ea a fost și este o societate duală, pe de o parte favorizînd neperformanța, pe de altă parte lăsînd unele căi libere pentru demersul performant. Numai că atît căile cît și rezultatul (performanța) sînt constrînse la sacrificii, la insatisfacții sau la compromisiuri morale.

Chiar dacă există mai multe puncte de vedere pentru explicația structurii sociale, mă voi folosi de două concepte - STATUS și ROL (ele constituie o armătură a societății chiar dacă se analizează structura socială după alte criterii):

- Status-ul este poziția unei persoane într-un grup și a unui grup în raport de alte grupuri.

- Rolul este comportamentul așteptat de la o persoană ce deține un anumit status, o anumită poziție.

- Status-ul este un set de privilegii și îndatoriri, iar rolul este activarea acestui set.

- Aranjamentul status-urilor și al rolurilor constituie o rețea a stratificării sociale.

- Fiecare îndeplinește mai multe roluri în același timp. De exemplu: rolul de bărbat, de adult, de sot, de tată, de profesor, de director, de cetățean etc.

Pentru subiectul discuției noastre interesează în mod direct numai anumite roluri, printre acestea fiind cele

profesionale, deși nu trebuie excluse nici celelalte.

Normele culturii care impregnează această rețea de roluri și status-uri sînt învățate de indivizi - în principal - odată cu învățarea rolurilor, a comportamentelor specifice acestora. Sensul unor comportamente, profilul rolurilor și al status-urilor sînt date de normele culturii în care trăim, de profilul socio-cultural al poporului, al țării și al epocii.

În orice societate se exercită un control social ce este reprezentat prin mijloacele cu ajutorul cărora oamenii sînt determinați să-și îndeplinească rolurile conform normelor societății, instituiindu-se o ordine socială.

Controlul se face prin socializare și prin presiune socială, exercitată - la rîndul ei - de grupuri primare (exemplu - familia) și de grupuri secundare (exemplu - colectiv la locul de muncă). Controlul se face cu ajutorul reglementărilor standardizate, al regulilor, al legilor, al promovărilor și pedepselor, precum și prin forță - în cazuri extreme.

Libertatea individului constă în opțiunea pentru alternative ce s-au structurat anterior oricărei experiențe individuale.

Societatea românească, deși a proclamat (în perioada comunistă) și proclamă (astăzi, în postcomunism) normele culturale bazate pe cinste, corectitudine, recunoașterea valorilor autentice, ea a aranjat structura și ierarhizarea indivizilor și grupurilor (pozițiile, status-urile acestora) în funcție (sau și în funcție) de alte norme, ce nu au nimic comun cu valoarea autentică și cu finalizarea ei în

performanță. Amintesc, ca exemplu, în acest sens dobîndirea unei diplome (de la școala generală pînă la cea de învățămînt superior) fără frecventarea completă a treptei de învățămînt respective sau după criteriul de "origină de clasă" în timp ce alții le-au dobîndit corect, uneori cu rezultate performante ca urmare a efortului propriu. Dualismul generat de aici se manifestă și prin comportamente diferite, în funcție de cele două situații amintite, deci o dualitate de comportament de rol, chiar dacă oficial nu s-a recunoscut niciodată acest fapt.

Conținînd exemplele, amintesc dobîndirea unui status (a unei poziții) profesional atît după criteriul competenței și al performanței profesionale, dar mai ales după criteriul politice. Alti dualism!

Îndatoririle corespunzătoare fiecărui status profesional, teoretic, erau aceleași, practic îndeplinirea îndatoririlor era făcută după nivelul de pregătire (vezi cele două modalități de obținere a unei diplome), după cum înțelegeau cele două categorii de subiecți comportamentul de rol profesional, pentru că în fond fiecare avea setul său de valori drept ghid. Privilegiile însă, în mod clar, erau diferențiate. Controlul social, respectiv mijloacele prin care oamenii sînt determinați să-și îndeplinească rolurile, se exercită în același mod numai pînă la un punct, după care apare iarăși dualitatea.

O societate neduală și favorizantă, în general, a performanței, judecă acțiunile sociale după calitățile personale, performanțele realizate în funcție de ierarhizările operate de respec-

tiva societate și în funcție de rezultatul activității finalizat în posesare de bunuri sau competențe.

Într-o societate duală, în funcție de care cultăți, în funcție de care performanțe, în funcție de care ierarhizări, în funcție de care finalități se judecă acțiunea socială? Controlul social în funcție de care reglementări, legi, reguli, promovări și pedepse se face?

Situarea pe una din cele două direcții de structurare a societății este în funcție de conjunctura nașterii și a existenței, de opțiune, de motivație intrinsecă, de conștințeri.

Acastă dualitate mărește tensiunile, confuziile, eșecurile care oricum există într-o societate. Și în general descurajează angajarea pe un demers performant.

În acest sens aminteam la început că structura socială poate favoriza sau defavoriza performanța.

Întrebarea firească este: se poate înlătura această situație în România? Dacă da, cum?

Se poate înlătura, dar, chiar și în condiții favorabile, numai treptat.

În prezent, cred că în România este o societate postcomunistă și una democratică. Ea își păstrează structura duală și dacă durata postcomunismului se va extinde, dualismul nu se va diminua treptat, ci va continua să existe, ba chiar va căpăta și trăsături noi, generate de specificul postcomunismului; deci performanța nu este favorizată încă la nivel general.

Pentru ieșirea din această societate este nevoie în egală măsură de un anume sens de acțiune a factorului politic, precum și de contribuția elitei în restructurarea cultural-normativă a societății, în restructurarea și reierarhizarea socială, în formarea de noi modele de gîndire și acțiune.

ADRIAN MIHALACHE

Eroare, greșeală, izbîndă

Ființă rătăcitoare, adică eratică, omul se află mereu în eroare, fiind, în același timp, suspus greșelii. Departe de a fi sinonime, eroarea și greșeala sînt pericole distincte, față de care ingeniozitatea umană a dezvoltat strategii diferite de acțiune: eroarea este mereu evaluată și menținută sub control, greșeala este evitată sau, dacă nu se poate, este convertită într-o regulă de comportament sau chiar într-o teorie: forțic cel care învață din greșelile sale și, mai ales, din ale altora.

Eroarea este abatere față de adevăr, deviere de la calea cea dreaptă. Ea provine din conștințizarea decalajului dintre ceea ce știm și ceea ce este, decalaj măsurabil chiar dacă reperul absolut, adevărul, rămîne ignorat. Este una din izbînzile importante ale omului aceea de a evalua cît de departe se află de adevăr, fără ca acesta să-i fie efectiv cunoscut.

În lumea noastră, în care totul se măsoară, de la înșușirile obiectelor pînă la preferințele colectivităților umane, fiecare rezultat este comunicat împreună cu valoarea maximă a erorii care-l afectează, constituind haloul său de incertitudine. Nici un aparat de măsură nu poate distinge între două valori aflate în interiorul intervalului de eroare care-l definește precizia. Sondajele IRSOP sau CIS evaluează preferințele colectivităților cu oscilații de cîteva procente de o parte și de alta a valorilor probabile. A stăpîni eroarea (care pe om supune) înseamnă a o măsura și a o menține sub nivelul critic, astfel încît pierderile asociate cu luarea deciziilor să nu fie niciodată exagerat de mari.

Eroarea nu este numai generatoare de pierderi, ea poate fi și benefică deoarece, fiind să se confunde între ele valori relativ apropiate, abate atenția de la detalii și particularități neesențiale și pune în evidență regularitățile exprimate în legi științifice. Înștrași cu mijloace de măsură infinit de precise sau, ceea ce este același lucru, cu simțuri de o finețe perfectă, nu am putea clasifica nimic din ceea ce nu înconjoară, fiecare obiect sau experiență ar fi un unicat ireductibil, conceptele s-ar atrofia și

am trăi într-o perpetuă și paradisiacă nouate. Din contra, adoptînd procedeul de o acuratețe relativă convenabilă, putem proba suficient de convingător construcții dintre cele mai extravagante ale minții noastre.

Ideologii progresului se iluzionează că eroarea tinde continuu să se micșoreze, pe măsură ce experiența omului devine mai bogată. Ei uită că reperele însele nu sînt imuabile, că adevărul este cale, nu loc privilegiat, avînd propriile sinuozități și ramificații, deseori greu de urmărit, astfel încît uneori aproape-l atingem pentru ca mai tirziu să ne îndepărtăm de el.

Eroarea încorporată într-un raționament devine greșeală, marcă distinctivă care separă net acceptabilul de fals. Dacă zona erorii este continuu, ceea ce presupune, dacă nu proximitatea, cel puțin comensurabilitatea între ceea ce cunoaștem și ceea ce este cu adevărat, greșeala instituie o discontinuitate fundamentală: între corect și greșit se află o prăpastie; nu o distanță care să poată fi parcursă. Spre deosebire de erori, greșelile nu admit grade de comparație, ele nu sînt mai mari sau mai mici, căci nu au o măsură comună, dar pot fi capitale sau veniale în funcție de conștințele lor.

Eroarea nu este însă singura sursă a greșelii, nu numai abaterea de la adevăr, ci însuși refuzul raportării la acesta fiind apt să genereze greșeli. Greșeala provine deseori din contestarea demnității adevărului unic și din instituirea unei pluralități de adevăruri factice care să dilueze splendoarea celui autentic. Cel aflat în eroare spune: "am pierdut calea și rătăcesc în jurul ei", cel care greșește afirmă: "de vreme ce o cale privilegiată (regulă) nu există, cea pe care o aleg după bunul meu plac nu poate fi mai rea decît altele". O asemenea greșeală este îndemnul prezidențial de a nu căuta adevărul Revoluției, ci de a cerceta cu răbdare multitudinea de adevăruri parțiale care o înconjoară.

Dacă eroarea nu conduce decît la un avantaj conceptual, prin nețezirea neregularităților din observațiile pe care le facem asupra lumii, greșala

poate fi, ea, sursa unor eclatante, deși improbabile, succese. Mutațiile sînt greșeli în codul genetic apărute prin contestarea la nivel biologic a veritabilului program care stă la baza unei specii. Cele mai multe asemenea greșeli conduc la rezultate neviabile, eliminate prin selecție naturală. Unele dintre ele însă, greșeli ferice, răspund mai bine la provocările unui anumit mediu, altele pot fi favorizate de o bruscă modificare a condițiilor ambientale. În ambele situații, greșelile sînt convertite în succese, iar acumularea lor conduce la evoluția speciilor, a cărei încununare sîntem chiar noi. Sistemul rezultat, criticabil, ce-i drept, al unei lungi serii de greșeli improbabile, care s-au dovedit tot atitea succese în scara evoluției.

Greșeala este socotită și descifrarea unui mesaj prin altă grîi decît cea impusă de normele culturale curente, percepția unei forme neomologate atunci cînd se studiază configurația nebulosă a stării de lucruri. Că vede o cămilă sau o nevăstuică în norul arătat de Hamlet, Polonius greșește mereu, tocmai pentru că evită greșeala, dorind să se plieze pe așteptările priintelui că pe niște respectabile reguli sociale. Greșeala comișă din sfidarea normelor poate fi victorioasă atunci cînd compensează neajunsurile unui algoritm atent elaborat. Printul de Homburg cîștigă bătălia de la Fehrbellin cu toate că (sau tocmai pentru că) nesocotește planul de luptă întocmit cu metodică aplicație prusacă. El își interiorizează vina și se condamnă singur, deoarece greșeala, chiar fertila, aduce demnității legii o ofensă de neiertat. Istoria acceptă retrospectiv doar greșelile din care orice excentricitate a fost înlăturată, excepții în final omologate, devenite tot atitea reguli.

Admițînd că trebuie să muncim pentru a greși și că puține din greșelile noastre conduc la succese importante, legile probabilității ne spun că trebuie să muncim din greu, astfel încît greșelile să apară în număr suficient de mare. Din păcate, noi nu avem reșursele naturii pentru a suporta pierderile cauzate de greșelile neproductive, de aceea le evitam pe toate în măsura posibilului, sacrificînd astfel în germen eventuale succese.

Omenescă este eroarea (errare humanum est), nu greșeala, aceasta din urmă omul fiindu-i supus, căci nu știe care dintre greșelile comise poartă în ea rolul succesului, fiind inspirată de sus.

FLORICA ICHIM

Berlin 1994

Festivalul internațional al filmului

Daniel Day-Lewis în filmul "În numele tatălui"

Pe măsură ce televiziunea devine tot mai dominantă (vezi sateliții, cablurile, zecile de canale), iar videocelectele își măresc numărul și aria de răspundere, cinematograful își adună forțele (ca artă și industrie) spre a învinge apriga concurență. Lupta este inegală, căci omul modern, obosit și stresat, preferă să rămână receptor de imagini la domiciliul său cu bani mai puțini și comoditate mai mare. Festivalurile internaționale (din ce în ce mai numeroase) constituie una dintre armele filmului. Selecțiile oficiale (când sînt bine făcute) aduc mai tot ce este de valoare în momentul dat, retrospectivele omagiază personalități sau curente ce au purtat filmul înainte, ciclurile tematice atrag atenția asupra explorării unui domeniu, iar tirgirile de filme înlesnesc cunoașterea producției și, implicit, vînzarea. La recentul Festival internațional de la Berlin (a 44-a ediție), toate aceste arii și multe altele în plus au fost acoperite. Cineaștii și specialiștii s-au reîntîlnit cu Sophia Loren și Erich von Stroheim în ample suite retrospective, au urmărit o selecție de concurs riguroasă (parcă superioară anilor anteriori), au asistat la Forumul tînarului cinematograful - impresionantă tatonare a talențelor în curs de afirmare și a problemelor acute de pe toate meridianele, filmul pentru copii a constituit o secție bine reprezentată, filmul german și-a găsit un spațiu în program. O "panorama" ne-competitivă a completat imaginea despre producția unor țări cu nivel mare de producție, dar a adus și filme din țările care abia încep să se impună. Nici cine este în stare să vadă 5-6 filme pe zi nu se poate lăuda că a văzut măcar 5% din tot ceea ce s-a prezentat, așa că fiecare și-a concentrat atenția spre una dintre secțiuni. În cazul nostru, competiția oficială și "panorama" au fost punctele de interes din care încercăm aici să desprindem câteva elemente definitorii.

Nedreptatea justiției s-a făcut

...nu oriunde, ci în spațiul unei democrații la care ne referim adesea - Anglia anilor noștri. Dintre cele mai zguduitoare pelicule ale Berlinalei au fost două cazuri reale, transpuse pe ecran. Un proces măsluit din dovezi false ale poliției, care l-a costat pe eroul filmului 15 ani de închisoare, viața tatălui său, distrugerea unei familii, a devenit, sub titlul "În numele tatălui", un rechizițoriu la adresa funcționării strimbe și a prejudecăților. Fundalul este lupta dintre irlandezii de nord și britanici, dar spunând adevărul întregi, măsurînd neputința în fața mecanismului dur pus în slujba in justiției, drama capătă o coalescență forță de generalizare.

Tragedia trăită de eroina din "Ladybird, Ladybird" (regia Ken Loach) este un caz particular, cel al unei femei căreia asistența socială îi ia de lingă ea, definitiv, șase dintre copiii pe care i-a născut și crescut. Intruzia oficialității în viața intimă, neputința individului de a-și apăra ființa proprie și ființele dragi fac din aceste două filme mărturie foarte incommode. Se pare că dificultățile lor de distribuție pe teritoriul Angliei nu sînt puține și chiar faptul că "În numele tatălui" a fost nominalizat pentru cîteva Oscar-uri nu le-a ușurat creatorilor contactul cu publicul.

Comunism/opresiune/suspiciune

...este arcul sub care se înseru cîteva dintre peliculele prezentate, dar, surprinzător, cea mai puternică dintre ele nu vine din locurile dominate decenii la rînd de comunism, ci este opera spaniolului Jesús Garay (după un roman de Georges Simenon) "Cel de vis-à-vis" - reconstituie atmosfera Uniunii Sovietice a anului 1932 (acțiunea se petrece la Batumi). Mijloacele poliției politice, aceleași în tot Estul comunist, au trezit, în cei care le cunoșteau din experiență proprie, frisonul neliniștii și recunoașterea filmului ca mărturie adevărată. Ceilalți i-au dat mai puțină atenție și, din păcate, filmul n-a apărut în palmares. Obesia STASI s-a regăsit tematic în două filme ca reflex al obsesiei ce marchează existența germanilor. "Turnătorul" (regia: Lienhard Wawrzyn) și "Adio, Agnes" (regia: Michael Glawadek), în pofida nodului dramatic cu corespondență indiscutabilă în realitate, n-au ajuns totuși (deși mecanismele erau bine demontate) să refacă artistic ceea ce se trăiește efectiv.

Dezamăgiri de multe feluri

...ne-au provocat marea creatori. În primul rînd, Nikita Mihalkov. Privind el Rusia contemporană lui de la Brejnev încoace, făcînd de-a lungul unilor mici interviuri cu fiica sa Anna și monitind acum între ele fragmente de film documentar, a izbutit să dea (sub titlul "Anna 6-18") cea mai exactă probă de nostalgie comunistă după mama Rusie, după "înțelegerea" fraternă între popoarele ei, după comunitatea "fericită". Din cînd în cînd, cite o imagine aduce un umor strîjit, dar și în film și în conferința de presă, Mihalkov a fost abil și dezamăgitor. Aplanzele au fost anemice, iar întrebările dure.

Chiar dacă francezii l-au premiat cu "Cîștig" ul recent și jurul de la Berlin l-a inclus în palmares, Alain Resnais cu al său "Smoking/No smoking" ni s-a părut pe cît de rupt de viață pe atît de ne-

interesant în propunerea estetică. Filmul său a durat 4 ore și 40 de minute, la concurență de durată cu cel semnat de un alt vîrf al cinematografului francez, Jacques Rivette, ce s-a anhiționat

Arzătoare, la ordinea zilei

...sînt, pentru Vest, problemele imigrației și ale crimei organizate, după cum ne-au povestit două filme italiene. Măsluit de la americani și suita lor de procese în film care de 60 de ani constituie nodul tensional a mulți filme, regizorul peliculei "Articolul 2", Maurizio Zaccaro, așază în centrul acțiunii o dezbatere judiciară legată de credința imigrantului (în cazul nostru este vorba de un musulman poligam) și legile țării respective. Fărădelegile

Filmul lui Ken Loach "Ladybird, Ladybird"

criminale ne apar într-un raport invers cu justiția în "Judecătorul puștan" (regia: Alessandro di Robilant), raport în care condamnarea și puritatea nu pot fi decît victime. Dacă ar fi vorbit doar despre imigrație, "Trei culori: Alb" de Krzysztof Kieslowski ar fi fost un serios film realist. Cum însă în el este introdus neverosimilul ca subtil fir narativ și construcția se așază pe trăiri fundamentale - iubire, ură, dorință de răzbunare - filmul ni s-a părut o operă rară, deși ziaristi și colegi de breșă au fluierat la anunțarea palmaresului.

Cu adevărat original

...era un film, de asemenea ignorat de presă, de astă dată, înăși, și de juriu: "Pugni ascuși" de Aleksandr Sokurov - un film-sensație, senzațional totodată, unul dintre acele filme care nu aduc public în sălile de cinematograful, dar reușesc, în schimb, să ajute arta să facă un pas înainte. Statie, ficut din sevecție lungi, întunecată, el este ilustrarea

te fi iubită, dacă îi receptor starea, sau respină total dacă își rămîne străină. Oricum, un film-reper.

Tot în căutare de sine

...va fi și eroul chinezului Wu-Zi-niu din "Vulpea roșie", vis al unui citadin dezamăgit, care prin munți săbatici rătăcește spre împlinirea visului, sau personajul principal din "Fără teamă" (regia Peter Weir), care depășindu-și spaima de moarte, ca supraviețuitor al unui accident aviatic, își află rostul vieții în adevăr și iubire.

S-a povestit și despre toleranță

...și s-a povestit frumos, în filmul lui Tomás Gutierrez Alea (în colaborare cu Juan Carlos Tabio) "Fragi și ciocolată", care dincolo de pledoaria pentru înțelegere față de semenii noștri (în cazul de față homosexuali) ne dă un tablou mai exact despre Cuba contemporană decît ne-au oferit multele pelicule propagandistice pe care le

vedeam cu ani în urmă. Toleranți ne îndeamnă a fi și Jonathan Demme în "Philadelphia", care dincolo de eternul proces așază în miezul acțiunii ne vorbete cu gravitate și profundă înțelegere despre SIDA și victimele ei.

Cite o undă de poezie și umor

...a răzbătut rar din filmele festivalului, cele mai multe fiind dure, crispate. Asta nu înseamnă că nu erau adevărate, ci dimpotrivă, că vorbeau exact despre epoca pe care o trăim. Poate de aceea, cele în care din discurs răzbătea o înăprie erau situate în epoci de mult trecute, precum cel al australianului Paul Cox "Exitul" sau al englezului Richard Attenborough "Tărîmul umbrelor". Umorul ni s-a părut mai mult chimuit, chiar dacă pelicula veteranului Mario Monicelli "Ai năuți prieteni" a ajuns în palmares la mențiuni. Bănănesc că este un premiu pentru păstrarea semințații la vîrstă octogenară. Nu ne rămîne decît să aspirăm și noi la ea.

PALMARES

Urșul de aur - Marele premiu: "În numele tatălui", regia Jim Sheridan

Urșul de argint și Premiul special al juriului: "Fragi și ciocolată" de Tomás Gutierrez Alea și Juan Carlos Tabio

Urșul de argint pentru portretul Rusiei contemporane: "Anul cîinelui" de Semion Aranovici

Urșul de argint pentru cel mai bun regizor: Krzysztof Kieslowski pentru filmul "Trei culori: Alb"

Marele premiu al Academiei europene de film și televiziune "Ingerul albatru": "Judecătorul puștan" de Alessandro di Robilant

Marele premiu pentru cea mai bună actriță: Crissy Rock pentru rolul din "Ladybird, Ladybird" de Ken Loach

Marele premiu pentru cel mai bun actor: Tom Hanks pentru rolul din "Philadelphia" de Jonathan Demme

Urșul de argint pentru originalitate: Alain Resnais pentru "Smoking/No smoking"

Inna Ciurkova și Igor Săkur în "Anul cîinelui"

interesant în propunerea estetică. Filmul său a durat 4 ore și 40 de minute, la concurență de durată cu cel semnat de un alt vîrf al cinematografului francez, Jacques Rivette, ce s-a anhiționat

disperării unui artist, care povestește despre sinele său în căutarea conștiinței, folosind fulgurante elemente din proza rusă a vechiului trecut, în special din Dostoievski. Este o operă care poa-

ION RAȚIU

Separarea puterilor în stat

- interviu realizat de Gabriela Adameșteanu -

Ion Rațiu, deputat PNTCD, și Nicolae Spiroiu, ministrul Apărării Naționale

Ați fost șeful uneia dintre delegațiile României la NATO. Ați vrut să fiți șeful acestei delegații și v-ați manifestat cu consecvență interesul față de posibilitatea intrării României în NATO. Ce v-a determinat să luați această poziție, înaltele altora? Vi se pare că altminteri România riscă să rămână în sfera de influență rusească?

De la început am socotit că cea mai importantă organizație occidentală în care trebuie să ne integrăm este NATO. Dezideratul principal al oricărei țări este să-și asigure securitatea națională. Prin nici o altă organizație decât prin NATO nu puteam să obținem acest lucru. De aceea am socotit că este foarte important să aduc și eu contribuția mea în a-i convinge pe occidentali să ne primescă. Pe urmă s-au făcut presiuni foarte mari din partea altor state foarte comuniste (Polonia, Ungaria, Cehoslovacia) de a intra cât mai repede în NATO. Argumentația lor era că aparțin sferei occidentale, din punct de vedere tradițional, și că au avut democrații autentice înainte de venirea comunismului. În parte (mai ales în ceea ce privește Cehoslovacia) probabil că argumentele sînt justificate. Totuși, dacă s-ar fi acceptat formula de intrare în NATO cu două viteze, consecințele ar fi fost foarte grave pentru noi. Țările de la Visegrad ar fi fost asigurate de un drum ușor și rapid spre integrarea în Occident. Rămășii afară trebuiau să-și găsească securitatea altundeva și altă alternativă în afara CSI nu mai exista. Am fost în toate sesiunile, unde am pledat pentru tratarea întregii regiuni în așa fel încît să se oprească sîngerarea continuă din aceste țări - acest val de emigranți din Răsărit care devine o revărsare dacă nu sînt luate măsuri importante. În această problemă am pledat pentru o acțiune majoră, spectaculoasă, în stilul planului Marshall. Argumentarea mea a fost simplă: ei au în Occident o recesiune economică foarte gravă (peste 40 de milioane de șomeri); dacă s-ar da un ajutor masiv fostelor țări comuniste (dar cînd spun masiv, să fie într-adevăr spectacular), s-ar putea refăce economiile lor devastate și în același timp s-ar crea o cerere efectivă pentru producția Occidentului. Această argumentare a fost primită cu interes, dar încă nu a fost adoptată ca o politică a statelor occidentale. Dar, pe linia NATO, contribuțiile noastre au creat înocet cu înocet convingerea că noi sîntem autentici în atitudinea noastră de a ne îndrepta spre Occident.

O greșală capitală în politica externă a României: recunoașterea independenței Moldovei

Aveți impresia că există în Occident o imagine nouă a României?

Nu în întregime. Este un început în această direcție. Tocmai am fost ultimele trei zile la Sinaia, la simpozionul organizat cu Colegiul Apărării Naționale, împreună cu americani. Situația noastră actuală este deja bine profilată, s-a sesizat că vrem să mergem în acea direcție. Acest lucru era necesar pentru că imediat după revoluție regimul a făcut o serie întreagă de greșeli care au ridicat Occidentului semne de întrebare: unde vrem noi să mergem?

Care au fost aceste greșeli?

În primul rînd, s-a semnat acordul de prietenie cu Uniunea Sovietică, deși nimeni nu ne-a forțat s-o facem. Apoi, în loc să se insiste la aplicarea în

întregime a repudiului pactului Ribbentrop-Molotov (așa cum au făcut țările baltice) și toate consecințele lui, noi am recunoscut independența Moldovei - greșală capitală în politica externă a României. Pentru că noi nu sîntem două frînturi de popor, sîntem un singur popor, nu sîntem două petice de țară, sîntem o singură țară. Germania n-a recunoscut niciodată de jure existența Germaniei risărite-ne. Așa trebuia să facem și noi. Toată lumea poate să recunoască Moldova, dar noi nu trebuia s-o facem. Noi puteam să avem legăturile, pentru situația de facto, în nivel de agenție comercială, chiar de reprezentanță sui-generis, se putea găsi o formulă diplomatică pentru a regla legăturile care inevitabil există între cele două țări. Dacă se făcea totuși această recunoaștere, ea putea să rămînă în cel mai bun caz la nivel de consulat, nu de ambasadă. Din aceste motive Occidentul, pe bună dreptate, și-a pus întrebarea: ce vrea România? Și atunci acțiunea noastră a fost benefică în a-i convinge treptat că noi vrem să ne aliniem Occidentului. O a doua problemă foarte importantă care s-a ivit tot timpul în aceste intruniri a fost problema tratării minorităților, în special a minorității maghiare în România, care în Occident a devenit un fel de fetișaj al sfîrșitului de mileniu. Înainte era dreptul naționalităților la autodeterminare, astăzi piatra de încercare a tuturor dezbaterilor din Occident sînt drepturile omului, minoritățile, inclusiv femeile, bătrînii, copiii, homosexualii ș.a.m.d. Am făcut cu vîntura cea mai importantă că s-a arăt că la noi în țară nu există o discriminare împotriva minorităților, în special împotriva ungarilor, și că noi ne opunem ideii de drepturi colective. Democrația nu poate să dea drepturi speciale celor care s-au născut cu ochi albaștri. Sigur că da, toți minoritarii trebuie încurajați să-și mențină cultura, dar nu poate să fie vorba de a adevărată democrație atunci cînd crezi un partid pe bază etnică, așa cum este cazul la noi. Partidul pe bază etnică este justificat numai ca un mijloc defensiv de apărare atunci cînd ești amenințat cu distrugerea; ei bine, nu este cazul în România. Toate aceste eforturi ne-au dus la Parteneriatul pentru pace, și noi am făcut înțeleptă acțiune de a fi primii să semnăm acest acord. De intrat în NATO imediat nu vom putea, dar vom putea să începem acțiuni comune la nivel de pregătiri militare, de ajustare a echipamentului, de pregătire a cadrelor la toate nivelurile.

Va și costa acest lucru, nu?

Va costa mult. E o problemă pe care am ridicat-o la Sinaia: noi am avut o industrie de armament importantă, am fost în timpul regimului lui Ceaușescu o mare exportatoare de arme, în special în lumea a treia. Și astăzi această industrie începește. După informațiile pe care le am, sînt anumite domenii în care noi într-adevăr excelăm: ar fi o anumită clasă de elicoptere. Această parte a industriei de armament ar trebui pusă împreună cu cele mai avansate părți ale industriei de armament occidentale. Parteneriatul pentru pace este bazat tocmai pe acest element. Trebuie ca noi să dovedim că ne calificăm pentru a fi incluși în structurile occidentale. Pentru toate țările fost comuniste este o emulare care va produce o concurență (cuvîntul nu este tocmai bine ales). Cred că am ajuns să-i convingem pe occidentali că într-adevăr vom merge pe

linia lor, indiferent de problemele interne. Pentru că niciodată nu am ascuns că situația internă este nesatisfăcătoare din punct de vedere al transformării noastre spre o democrație.

După răsturnarea lui Ceaușescu, eu nu mai văd nici o discriminare etnică

Dacă v-am înțeles bine, aveți rezerve față de partidele constituite pe criterii etnice, deci față de UDMR.

Eu înțeleg felul în care ungarilor privesc situația lor prin experiența trecutului, pentru că a existat o persecuție a lor sub Ceaușescu. Îmi aduc aminte că în Occident argumentam împotriva tuturor acestor ieșiri sovine încredințate maghiare, care au fost multe, în presa occidentală. Eu am explicat cum după război ungarilor au ajuns să aibă o poziție privilegiată. După intrarea trupelor românești, teritoriul Ardealului de Nord a rămas sub o conducere maghiară cu tîntă comunistă. El n-a fost redat administrației române decît după înțelegerea între ei și Groza pentru a susține guvernul Groza-Regina: în orașele transilvănene (mai ales cele din nord) securității au fost aproape întotdeauna ungarilor. Și, bineînțeles, s-a creat regiunea autonomă maghiară, unde limba română era mai mult sau mai puțin exclusă. Sovinișmul lor este mult mai mare decît sovinișmul nostru. (Eu în orice caz nu sînt sovîni.) Ei bine, această situație a continuat pînă la revoluția din '86, cînd acești unguri s-au dovedit că erau mai degrabă naționaliști ungarilor decît comunisti. Și atunci rezultatul care a fost? În primul rînd s-au trimis mulți comunisti din Transilvania în Ungaria, după ce a căzut Imre Nagy. Eu am aceste amănunte de la un comunist maghiar care acum trăiește în Occident. Comunistii români, chiar sub Gheorghiu-Dej, au început să-i înlăture, iar sub Ceaușescu a devenit indiscutabil o discriminare împotriva lor. Odată înău cu răsturnarea lui Ceaușescu, eu nu mai văd o discriminare pe bază etnică.

Comunisteți bine situația din Ardeal?

Sigur că da, am călătorit în toate părțile în Ardeal, am fost în secuime, vorbește ungaruște, am fost invitat la nunțile lor. Nu cred că se poate vorbi de o discriminare. Ei au în plus dolanțe de ordin minor: să aibă universitatea lor, să aibă un consulat al lor în Cluj. De ce nu? Deși din punct de vedere obiectiv nu e necesar, pentru că poșă să pleci în Ungaria fără să ai o viză. Partea românească argumentează că un consulat maghiar n-ar fi altceva decît un centru al unei propagande antiromânești sau sovine. E greu de spus unde este adevărul. Și atunci un partid care ar fi justificat pe bază etnică dacă această etnicitate provoacă o discriminare, nu mai este justificat atunci cînd nu este o discriminare. De aceea, cînd s-a întemeiat Clubul liberalilor în Cluj, am salutat această inițiativă. Sper că fața actuală nu va dura la infinit și că ungarilor vor intra și ei în alte partide. Să-i luăm pe galosi din Țara Gallor: ei au un partid al lor naționalist care vrea clar o Țară a Gallor independentă, autonomă locală. Dar majoritatea lor sînt laburisti și minoritatea lor sînt conservatori. Asta este integrarea autentică într-o țară. Pentru că dacă ești parte dintr-o țară, trebuie să fi pentru acea țară. Și dacă nu ești, s-o spui clar. Or, în UDMR sînt diverse nuanțe politice.

Vi se par o piedică pentru o viitoare intrare a fostelor țări satelite, și mai ales a României, în NATO recentă vizită a ministrului de Externe al Federației Ruse, Kozirev, în Polonia și Ungaria, ca și declarațiile anterioare?

Ei nu doresc intrarea noastră în NATO. Eu nu cred în convertirea lor. După mine, coordonatele permanente ale politicii externe a Moscovei rămîn aceleași ca în trecut. Cum am scris în cartea mea "Moscova sfidează lumea": comunismul a fost doar o metodă mai eficientă și cu o bătaie mai mare pe tabloul expansiunii, a mesianismului rusesc, care pornește din străfunduri. El, care cunosc adevărul, ei, care au secretul vieții, al lui Dumnezeu, trebuie să-l împărtășească lumii-întregi. Ceea ce se întîmplă în momentul de față este o revenire la aceste jaloane ferme. De data asta vor găsi altă formulă, un Jirinovski sau Dumnezeu știe cine. Ceea ce a spus Kozirev și toată atitudinea lor de după instalarea fermă a lui Elțin cu ajutorul forțelor armate este în stagiul durerilor fiercîi. Încă nu știm ce se va întîmpla. Ei nu vor fi niciodată încințați să intre în Europa sau în Occident. Vor trece printre-o față de slăbiciune și vor utiliza toate mijloacele pentru a obține sprijinul Occidentului, dar fără a-și abandona postulatele de bază ale ființei rusești, care este baza întregii lor politici. Pentru că se revine

funcționează pentru omul de rînd?

Intotdeauna la ea, așa cum noi, românii, revenim întotdeauna la nevoia de a supraviețui, de a găsi formule de adaptare unei situații aparent imposibile. Un alt fenomen interesant care este în concordanță cu aceste elemente permanente ale atitudinii lor: mă refer la concepția "near ahead", străimătatea apropiată, această afirmare că Rusia are dreptul să intervină și să protejeze pe toți conștienții lor, pe etnicii ruși, în statele din străimătatea apropiată.

epararea puterilor în stat nu funcționează și pentru omul de rînd

S-a încheiat, după aproape trei ani, procesul legat de devastarea casei dvs. în iunie '90. Ce consecințe politice credeți că poate avea recunoașterea oficială a implicării Ministerului de Interne în acest proces?

Această decizie este foarte importantă, se demonstrează că totuși există o separare a puterilor. La început, vă aduceți aminte că inculpații nu fost trimiși în judecată de către procurorul Popa Cherecheanu. Intre timp eu m-am constituit ca parte civilă și am trecut prin nenumărate înfăptuiri, în primul rînd la Tribunalul Militar, pentru că erau militari. Pe urmă i-au dat afară din funcție, spunându-se că ar fi făcut crimă în timpul lor liber. În cele din urmă au fost găsiți vinovați, pe urmă, în recurs, au fost găsiți nevinovați (dar numai angajații Ministerului de Interne, minerul a fost găsit vinovat). Era necesar să facă acest lucru ca să nu se implice Ministerul de Interne, să nu cumva să se spună că Executivul este vinovat. Atunci am făcut acest recurs și am dat afară în țară că voi face o conferință de presă internațională în Occident dacă acest lucru se menține. Intre timp Popa Cherecheanu devenise procurorul general, deci numai el putea să facă un recurs excepțional, era singura cale de a ataca decizia Tribunalului București. A fost înlăturat, a fost numit noul procuror general, Manoașă Drăgușin. Eu am afirmat categoric, alături de Ninou, ministrul de Justiție, și în toate părțile unde am putut, că nu pot să toleriez, că recursul excepțional trebuie făcut. În cele din urmă am fost încintat să văd că am avut un tribunal, o Curte (Curtea Supremă) care a menținut standardele autentice de cum ar trebui să fie distribuită Justiția. S-a dovedit implicit că există o separare a puterilor, pentru că puterile executive nu-i convenea să accepte că a fost vinovată de această agresiune împotriva mea și pentru furtul comis.

Dar dvs. sînteți un om politic cunoscut, sînteți vicepreședintele Camerei Deputaților. Ați avut răbdarea acestor trei ani. Dacă ar fi prejudiciat un cetățean obișnuit, credeți că el ar putea ajunge la același rezultat în Justiție?

Mă îndoiesc. Și mă îndoiesc că eu aș fi putut să obțin ceva dacă nu făceam amintirea că voi face o conferință, cu sprijinul lui "Amnesty International". Eu sînt unul dintre membrii fondatori ai acestei instituții. Dacă nu se făcea procesul în mod corect, eram pregătiți să-i dăm drumul. Și vă asigur că ar fi primit o publicitate enormă în Occident. Ei bine, totuși este un succes. Deși nici nu mi-au acordat dobinzi pentru acești bani, nici nu mi-au acordat pe tot, nu mi-au dat despăgubirile pentru toate lucrurile furate de aici - acestea sînt chestiuni minore. Principiul de bază este foarte important: se poate demonstra că există totuși o separare a puterilor.

Se dorește sau nu identificarea celui care mi-a devastat casa?

Sînteți în proces și pentru cea de-a doua devastare? Pentru că, după două luni, în casa dvs. încă se pot vedea urmele acestei sălbăticii.

Am refăcut această casă de trei ori: cînd am luat-o era o ruină, nu fusese locuită de patru ani de către primarul Pană, comunist. Pe urmă au venit minerii, a trebuit să o refac complet, și acum, a treia oară deja, a trebuit să o refac complet de sus pînă jos. Acest miros de fum va mai dura încă ani zile. În privința procesului n-am făcut nimic pentru moment. Să vedem dacă o să mă despăgubească, pentru că această proprietate nu-i a mea, e a statului. Aș vrea să o obțin, dacă aș putea să o cumpăr. Ceea ce pot să afirm este doar opinia mea, care poate să nu fie justificată. Cred că a fost o acțiune de intimidare. Au fost lucruri valoroase de care nimeni nu s-a atins, deși erau în vîlul tuturor. Dar felul în care au găsit cheia seifului, care era foarte complicat s-o găsești, m-a făcut să trag concluzia că trebuie să fi fost cineva care cunoștea casa. I-am dat pe toți cei care au fost în casa mea de la început pînă acum - cît mi-am putut aduce aminte. O perioadă, aproape toți care s-au perindat prin casa mea erau securiști. Am vorbit și cu dl. Măgureanu, i-am spus că e esențial să găsim făptașul. Mi se pare de neconștient că după aproape două luni încă

nu s-a găsit făptașul. Se dorește identificarea lui sau nu? Aici e semnul de întrebare.

Impresia mea este că se dorește ca puterea să rămînă în mina lor

V-ați definit ca membru disciplinat al PNȚCD, dar care uneori aveți alte opinii. Ce credeți despre votarea Memorandumului?

Eu am prezentat argumentele mele la adunarea parlamentară PNȚCD-PER și împreună am decis că e bine să ne abținem: acest memorandum este o înțelegere la care s-a ajuns cu Fondul Monetar Internațional, o condiție absolut necesară pentru a putea să avem acces la aceste fonduri stand-by. Or, din punct de vedere național, ar fi o greșală capitală să refuzăm aceste fonduri, indiferent cine conduce țara. Pe de altă parte, eu sînt convins că dacă noi am fi negociat, dacă noi am fi fost la Guvern, am fi putut obține condiții mult mai bune.

Credeți că se va face totuși un guvern de coaliție? Eu cred că este important să ne asumăm răspunderea pentru ieșirea din dificultățile în care ne găsim. Dar pentru ca să intrăm într-un guvern, noi ar trebui să fim asigurați că vom putea să punem în aplicare programul nostru. Fără acest lucru, eu aș fi împotriva oricărei forme de coaliție.

Asta înseamnă cîteva ministere?

Ar putea să fie postul de prim-ministru. Sau cîteva departamente importante. Poate Ministerul de Externe, dar din moment ce s-a dovedit că politica noastră este aceeași a tuturor partidelor, inclusiv a PDSR, poate nu este așa de important. În-

să Ministerul de Interne, Ministerul Justiției, unul sau două din ministerele economice ar fi esențiale pentru a putea să avem o contribuție reală în acest viitor prezumtiv guvern. Dar impresia mea este că acest lucru nu se dorește. Să drepte ca puterea să rămînă pe mai departe în mina lor. În această perioadă în care puterea economică trece încetul cu încetul în minile faștilor guvernante. Cele patru partide care au sprijinit PDSR pînă acum și care nu încercat să intre în Guvern, în special PUNR, vor fi ignorate. Însă se va cere sprijinul lor, fără a intra în Guvern. Și ele n-au unde să meargă, deci vor trebui să accepte. PDSR nu poate să le accepte în Guvern pentru că în felul acesta își distruge imaginea în Occident și își taie craca de sub picioare tocmai în acordarea fondului stand-by de către FMI. Cu alte cuvinte, ei nu pot să-și permită acest lucru. Ar fi pentru ei un lucru foarte important să intre într-o coaliție cu noi și eu aș pleda pentru intrare, în aceste condiții pe care le-am definit. Dar nu depinde de mine, depinde de partidul meu, care va lua decizia, probabil, foarte curînd.

Deci dacă nu se va ajunge la această variantă de guvernare cu Opoziția, e posibil să avem alegeri anticipate?

Nu mai dau sprijinul lor PDSR. În primul rînd, Guvernul va primi un vot de neîncredere, va trebui să demisioneze, președintele va rîni pe alții să formeze Guvernul, apoi pe al doilea, pe al

treilea. În cele din urmă se va ajunge la alegeri generale anticipate, dacă nu poate să găsească o altă majoritate în Parlament. Ei bine, cine vrea alegeri anticipate? Nu PDSR, pentru că ei cu siguranță vor pierde din mandate. Nu noi în mod necesar, Convenția Democratică, pentru că mă întreb dacă imaginea noastră este bună.

Și dacă partidele din Opoziție s-au pregătit pentru alegeri?

Și asta e o problemă. Cine are șanse de a câștiga în această situație? Numai extremiștii - de dreapta și de stînga. Nu de a câștiga majoritatea, dar de a câștiga în plus față de prezent. Asta este ce am văzut eu în teritoriu. Acum am fost la Vințul de Jos, în campania electorală pentru primar, și acolo i-au răși PUNR a fost cap de listă între candidați, urmat de PDSR și de al treilea, al nostru, al CDR.

Vi se pare că partidele de opoziție se ocupă așa cum trebuie de alegerile care se apropie?

Este o problemă pe care eu nu vreau să o abordez. Eu aș fi condus lucrurile altfel, dar nu depinde de mine, depinde de cei care conduc CDR. Eu nu am nici măcar un statut în CDR. Din partea partidului meu, în Comitetul executiv al CDR noi sîntem reprezentați prin dl. Coposu și prin dl. Diaconescu. Eu nu iau parte la dezbateri. Pur și simplu accept ceea ce se decide, fără a fi consultat.

Am fost plăcut impresionat de faptul că ați acceptat să sponsorizați o revistă de cultură de talia "României literare", condusă de un concurent politic, de dl. Nicolae Manolescu. Aveți și un ziar, "Cotidianul". Presa vi se pare o afacere în acest moment? Tabloul presei este modificat foarte mult în 1994 față de 1990?

Să încep cu ultima parte a întrebării. Da, presa s-a schimbat mult, în sensul bun, al tehnicii. Presa românească era numai și numai opinie, sau fapte și opiniile erau amestecate tot timpul. Acest lucru s-a schimbat, în mare parte. Noi, în ziarul nostru, în "Cotidianul", am fost indicatibil primii care am făcut-o, deși nu perfect, pentru că toți trebuiau instruiți. Făceau comentarii întotdeauna după publicare, niciodată n-am făcut cenzură. Dacă eu încep să fac cenzură, atunci ce să mă mai mir că alții o fac? Ziarul care a înțeles nevoia "spirituală" a poporului român, știrea, este "Evenimentul zilei", dar știrea de scandal, redată foarte succint. Pentru moment predomină nevoia de scandal, de crime, de violuri și această fază va mai dura încă, dar nu foarte mult. Într-un seama din faptul că ziarul nostru, "Cotidianul", așa cum este, câștigă - puțin, dar săptămîna de săptămîna. Cu alte cuvinte, lumea își dă seama că este un ziar serios, chiar dacă nu este foarte bun. Plecînd de la experiența mea, publicarea unui ziar în România, astăzi, nu este o afacere. Hirtia este foarte scumpă, distribuția se face foarte greu, RODIPET ia o porție enormă, nu rămîne aproape nimic pentru a acoperi cheltuielile producției ziarului. Și pe urmă este și fenomenul pe care noi căutăm să-l oprim, și avem dificultăți enorme: se fură. Acestea demonstrează că presa nu este o afacere. Depinde de reclame și de sponsorizare, de cei care acoperă cheltuielile. În cazul nostru, eu trebuie să subvenționez ziarul. Cu alte cuvinte, eu caut să aduc o contribuție pozitivă, indiferent dacă fac bani sau nu fac bani.

Vă referiți acum la "România literară"?

Nu, mă refer întîi la "Cotidianul". Am făcut acest lucru pentru că am vrut să scot un ziar de tip occidental, recunoscut ca atare de către Occident: dovada cea mai bună este că ni s-au dat o serie întreagă de burse la diverse ziare în Occident, care au fost deja utilizate. Pe această linie se înscris și suplimentele pe care le-am scos, mai ales "Litere, Arte și Idei". A fost întotdeauna în gîndul meu să stimulez educarea publicului, dar indirect, prin gazetărie, prin suplimente. Aici se înscris și faptul că am acceptat să sprijin "România literară". Sotese că este o revistă bună, faptul că Manolescu mi-a fost concurent (poți să știi ce se va mai întâmpla în viitor?) este o chestiune secundară. Este important ca această revistă să nu moară și voi clăta să o fac, deși greutățile sînt foarte mari. Pentru moment, este dorința mea de a sprijini revista, mai ales că a fost și o aniversare la mijloc, cînd a venit Manolescu să-mi spună că "România literară" are 25 de ani de apariție și ar fi mare păcat ca ea să nu mai apară. De aceea voi clăta, în măsura posibilităților, să găsesc o soluție permanentă, indiferent dacă îmi dau mie publicitate, nu-mi dau publicitate, sînt pentru mine, nu sînt pentru mine. Aceasta este din dorința mea de a aduce o contribuție pozitivă la sporirea atitudinii noastre nu numai față de cultură, dar și față de viața civică din țară.

Revoluționar fără certificat

MIRON ENACHE

În 23 decembrie, pe Dorobanți

Începuse nebunia cu teroriștii. Auzai: "domn'e, acolo, de acolo s-a tras", și atunci "ai noștri" trăgeau de sărea țigla de pe acoperișuri. Bine, n-a fost greu pentru locatarii de acolo să și-o pună la loc. Aveau destul bani în saltele. Dar, oricum, s-a făcut pagubă aiurea. Am sărit un gard și am ieșit în stradă: "fugi, adăpostește-te, bagă-te undeva, se trage din nu știu ce colț", te speria cite unul. "Ia să-mă nene, dacă mă împușcă, mă împușcă și acolo. Nu știu de cine mă feresc, nu știu de unde se trage, așa că lasă-mă în pace să merg drept, nu în patru labe." Oamenii doceau mina la cap, spuneau că s-a nebun. "Timpitule!" - făceau. Am trecut strada. Tocmai apăruse o mașină plină cu apă minerală. "De la Borsea, cadou pentru revoluționari." Mai mult m-au recunoscut: "dați-i și lui" asta, că el chiar a fost noaptea asta aici". Am primit câteva sticle. Zic: "nu-mi trebuie, că nu mi-e sete". Până la urmă am luat una, mi-au desfăcut-o, au mai luat și altele. Rămăseam împreună și ne știam din priviri. Ceilalți care tocmai veniseră ne observaseră, și pentru motivul asta eram copleșiți cu întări. Au apărut pe urmă, nu știu de unde, sărățele. Sandvișuri cu salam. Am mîncat unul, era greșit, n-am mai putut să-l mîncăm pe al doilea, l-am dat cuiva de lângă mine și m-am trezit cu sărățele. Am luat sărățelele, 2-3 pachete, cite mi-au dat, chiar dacă am zis că nu vreau. Aveam burunare mari, le-am băgat acolo. Sticla de apă minerală am băut-o și am pus-o civilizat lângă un copac, să și-o recupereze băieții. Am luat-o spre liceu unde învățasem, Caragiale. Atunci a apărut un elicopter. Pe străzi erau indivizi cu armament cu strâmă, mitraliere scurte cu pat rabatabil, nu știu cum se cheamă, ceva mai special, mai deosebit. O mitralieră de asta avea unul și o ținea sprijinită de umăr, cu virful în sus, cam cum ar apărea Rambo într-un film cu Vietnamul, în momentul cînd trebuie să omoare 245 de vietnamezi. Cam așa își plimba ăla mitraliera. Era un fel de fer acolo. Băiatul era hotărît să mai facă o revoluție pe 23, sau nu știu. Trăgea focuri aiurea, avea încercările berechet, le schimba întruina. M-am uitat la el destul de atent; după aia a apărut elicopterul despre care n-aveam de unde să știu pentru cine și de ce a venit. Era cu noi, era împotriva?... M-am adăpostit lângă un perete, ceilalți au făcut la fel. Cînd a început ăla să-și învîrtă elicele pe acolo și să bată aerul ca o libelulă, s-au speriat destul și iar s-a golit locul. Zbură destul de jos, pe deasupra Lupșanici, vedeam toată carlinga, chiar fața pilotului. Oamenii s-au speriat, au intrat în panică. "Gata, iar se pun cu bătăta pe noi", din nou au tuit-o, din nou s-au subțiat rîndurile. Deci era la fel: dacă s-ar fi îngroșat gluma spre seară, tot citiva timpuți rămîneau. Am luat-o spre liceu, căutîndu-mi prietenul. Era mai lungău, slab, l-og fi văzut, avea o căpățînă deasupra celorlalți, știam cum e îmbrăcat și îl căutam. Mă pierdusem de tot grupul cu care venisem. Mergînd spre Caragiale, am văzut cum deja se blocau niște străduțe, se făceau baraje, controale, să nu aibă teroriștii arme prin porțbagaje, să nu fie oameni care aduc muniție în cartierul ăla. Barajele astea nu m-au controlat, am trecut liniștit printre ele și am ajuns exact la trecerea de pietoni care era între Caragiale și restaurantul Primăvara. Și acolo - scurt - s-a auzit un foc. Din mulțime a căzut fleacul un um. Împușcat în cap. Eram la cinci metri de el. Cineva s-a dus și i-a luat pulul. Murise pe loc. A făcut o baltă mare de sînge. Lumea s-a speriat bine de tot. Nu știu de unde venise glonțul. Lumea arăta în zece direcții, fiecare se jura că văzuse de unde. Dar n-aveam cum să vezi. Noaptea era avantajul că vedeai flacă-

ra. Noi mai știam - ne făcusem o adevărată cultură - că puștile pot să aibă acoperitoare de flacăra și nu vezi. Sau să nu aibă și se vede o flacăra, și atunci îl repezezi pe omul care te împușcă; dar ăia se lăudau că zău l-au arătat. Liceul Caragiale era tot găurit de gloanțe. În clădirile de vizavi era clar că sînt numai securiști. Erau acolo parabolice din '82. Nu puteai să-ți pui parabolică fără să fi un borfaș. Și ei, băieții cu parabolică, puteau să-l împușcă în cap pe omul ăla; de ce, nu știu.

Pe Dorobanți, pe unde e poșta, lumea se răcea, nu mai era nici un fel de agitație. Dinșpre Ștefan cel Mare mai apăreau camioane pline cu oameni hotărîți, cu steaguri. M-am întors spre Televiziune cu gîndul să-l găsesc pe prietenul meu. Nu l-am găsit. Măică-sa știa că eu l-am convins să vină, dacă era mort putea să mă lăcă pe mine răspunzător de moartea lui. Eram aproape sigur că nu murise.

Baraje de control la metrou

Nu mai alerga nimeni pe paștile din jurul Televiziunii, nu mai căra nimeni nimic. Nu mai era nimic de făcut. Mă gîndeam să mă duc spre casă, dar nu aveam autobuz. Puteam să mă sui într-o mașină, te lua oricine. M-am dus la metrou, la intrarea unde acum e o tăbliță cu 23 decembrie. Probabil că s-a făcut o organizație cu numele asta. La metrou, doi m-au oprit destul de brusc, m-au tras deoparte, că sînt arăb, libanez de-al lui Ceaușescu. N-am apucat să spun un cuvînt. S-au apropiat mai mult - dacă a zis ăla că sînt arăb, arăb eram. Și înainte să apuc să deschid gura, au început să mă buzunărească. Trozneau în buzunarele mele sărățelele, de care uitasem. M-au pipăit pe crac, peste tot, și cînd au văzut că n-am grenade, m-au ascultat, m-au lăsat să și vorbesc. "Nu sînt eu cel mai terorist din țara asta." Au văzut că s-răgușit, și-au zis: "precis ai fost toată noaptea aia, zi cum a fost". "N-a fost nimic special, a fost cum a fost, o să aflu de la televizor. Mă lăsați să mă duc și eu acasă?", le-am spus. Am vrut să scot un leu; "nu, nici un leu, intră, ești liber". Am intrat fără leu și înainte să cobor la metrou m-am întors, am scos sărățelele și le-am dat lor. Băiatul care controla mi-a spus că e student, că are de gînd să stea acolo, să nu treacă nici un terorist.

În drum spre casă

Am luat metroul în sensul Unirea. Nu voiam să mă duc acasă. Țineam neapărat să mă întorc unde fusese pe 21, pe unde ne alergaseră atunci soldații. M-am dus spre Gara de Nord. Am luat-o pe jos pe Grivița, exact pe unde am mers ascuns în tramvai în noaptea de 21 cînd eram hătuit. Am traversat pe trotuarul pe care credeam eu că eram adăpostit de umbre în noaptea aia de 21. Am văzut că nu era deloc așa, era doar o jluție. Am ajuns pînă la Așchiză. Era acolo un magazin alimentar. Mi se făcuse sete. Am intrat, m-am plimbat printre rafturi goale și am luat două borcane cu compot de struguri: unul roșu și unul alb. Am plătit și am plecat. Casiera a țipat după mine să-mi dea 15 bani restul. Chestia asta m-a distrat mult de tot. A doua zi după revoluția asta, sau ce-o fi fost, vîd deja semne: să țipe o casieră după mine să-mi dea restul 15 bani... Era interesant, nu? Am desfiat borcanul și am luat-o pe o scurătură, pe lângă Parcoul copiilor, Cîrșari. Am mîncat repede primul borcan. Scăpam simburii și mă gîndeam la ale mele, cum am scăpat eu încă o dată, cum fusese în noaptea aia. Mergeam împiedicat, călcam în gropi, visam și mergeam. Mă gîndeam dacă a avut vreun rost ce făcusem noi noaptea aia, dacă nu cumva cei care ne-au scos din subteranul Televiziunii nu au fost tot securiști sau că noi am fost schimbai cu alți ostați. Mă gîndeam că practic s-ar fi putut să se fi

semnat un armistițiu, să fi împăcat și capre și varza. Securității lui Ceaușescu poate chiar flecuseră cumva dreptate; poate că ei îl dăduseră la o parte. Nu-mi era clar ce s-a întîmplat. Am început al doilea borcan de compot, care era cu struguri albi, dar aveam acolo gust cu ăia roșii. Molfăiam simburii și amintiri. Am trecut linia ferată și am intrat în bloc prin spate. De ce prin spate, nu știu. Probabil că să nu mă vadă mama prietenului pierdut, care locuia la parter. M-am hotărît ca totuși să sun la ușă, să n-am mustrări de conștiință. Aveam o senzație timpită.

Pentru toți eram mort

Mi-au deschis mama și fratele prietenului meu. Am aflat că ei ajunseseră și dormea de câteva ore. Am răsuflat ușurat. Și fratele prietenului meu spune: "a zis că s-a pierdut de tine și că sigur ești mort. Că tu, timpit-eum ești, te-ai dus undeva să mai cari muniție, să duci o pușcă, te-au nimerit și ești mort. Pentru toți de aici ești mort". Zic: "da, de ce sînt mort?". Zice: "în primul rînd că a zis frate-meu. Știa toată lumea că ai plecat împreună. În al doilea rînd, pentru că la televizor s-a citit dintr-un ziar, *Scînteia poporului*". Atunci mi-am adus aminte că în '22 pe la prinț, cînd era imbulzeala aia, înainte să se tragă, înainte să se facă nasa în Televiziune, niște reporteri ne-au oprit pe stradă. Eram răgușit în ultimul hal și asta le-a sunat interesant unora, care vin și ne întrebă: "voi ați mai fost și ieri pe străzi?". Zic: "da, am mai fost. Dar dvs. ce sînteți? Nu cumva sînteți securist, nu sînteți de la Militie? De ce mă întrebați chestiile astea?". Zice: "nu, liniștiți-vă, nu vă speriați", ne-au arătat niște legitimații lunguete - "noi sîntem de la presă, sîntem ziaristi, vrem să luăm interviuri de la oameni care au fost acolo". Zic: "bun, dacă vă interesează, o să vi le spunem, poate. Dar de unde știm noi că sînteți ziaristi? O legitimație se poate contraface ușor, nu e greu să lipești o poză pe un carton și să-i pui o ștampilă". Mi-a arătat unul dintre ei pletele și altul o mustață stufoasă, nu de securist, s-a recomandat unul cum îl cheamă, Ion Marin. Un tip care era cu noi, și care nu pierdea ocazii d-astea, a început să le povestească: "da, domn'e, sînt fotbalist, am ieșit pe stradă că nu-mi plăcea Ceaușescu". Asta abia apăruse și el pe străzi, dar n-a pierdut ocazia. Mi-a venit și mie rîndul și le-am zis: "eu nu le doresc răul ăstora care ne-au chinat atîta timp, eu m-am născut în comunism și credeam că o să mor în comunism. Acum, dacă scăpăm de ei, nu vreau decît să se mute în cartierul în care am trăit și eu, să trăiască ca niște viermi, cum am trăit noi, să le aplicăm legile făcute de ei pentru noi, să trăiască cum ne-au dorit ei nouă. Dacă au vrut să mîncăm la cantine și să fim niște mașini de muncă, să facă și ei chestia asta. Locul meu în fabrică îl cedez oricînd unui fost securist, iar eu am timp să fac meseria care-mi place". Le-am povestit episoaul cu băiatul de la noi din cartier, cu lămile pe care le-am lins împreună, cum am stat noi speriați în fața unor TAB-uri care oricînd puteau să ne mătrăzească, cum am văzut cum s-a tras... Nota fără întreprindere într-un bloc-notes. Așa ajunsesem eu în ziar. Și l-am spus băiatului: "bine, acum mi-am adus aminte și de chestia cu ziarul, dar am spus eu aceluși că am murit". Am văzut tot articolul: "voi, martiri, care ați făcut, voi care ați dres" - totul era scris ca despre niște oameni care pieriseră. Trei nume erau în ziar, dintre care unul al meu.

Asta citise la televizor Cornelius Roșilanu, un tinerel care era pe vremea aia. Citise cu patos, cu tremur în glas. El, pentru că numele meu era în ziar și pentru că fusese citit la televizor, toată lumea credea că am murit. Toți mă întrebau: "mă, tu n-ai murit?". M-a mirat chestia asta. Pe urmă am înțeles.

Pagina realizată de RODICA PALADE

H.-R. PATAPIEVICI

Adevărul și arhetipul

Există două poziții clasice privind poziția adevărului față de timp, firește ireconciliabile. Prima este de găsit la un aristocratic pesimist și, pentru vremea lui, deja inactual, mă gândesc la Pindar, care susținea că "numai timpul scoate la iveală adevărul pur". Dimpotrivă, Euripide, care era un modern și un iluminist, credea că "în mersul său, timpul adevărează totul" (aici, cu siguranță, totul înseamnă orice). Împrejurarea că poziția pesimistă a fost a unui progresist, iar cea, să zicem, optimistă a aparținut unui arhaizat sugerează de o manieră mai degrabă ironică faptul că fiecare om este sediul contradictoriu al unui ensem număr de combinații posibile între aproape toate soluțiile posibile, la toate problemele imaginabile, indiferent dacă variantele combinate sînt în raport logic de contrarietate, excluziune, confirmare sau nu. Cum spunea I.P. Culiuanu, viața fiecăruia este un sistem foarte complex de fractali independenți, care se mișcă simultan în mai multe dimensiuni, după un set de reguli (dacă de reguli poate fi în genere aici vorba) pe care conștiința nu îl poate controla decât extrem de superficial. Am făcut această introducere pentru că subiectul pe care îl propun este legat de tema generală poziția adevărului față de istorie și pentru că acest subiect, în același timp, ilustrează următorul paradox (poate aparent): cu cât ne pretindem mai raționali, cu atât presupuziunile arhetipale joacă un rol mai important.

O repulsie

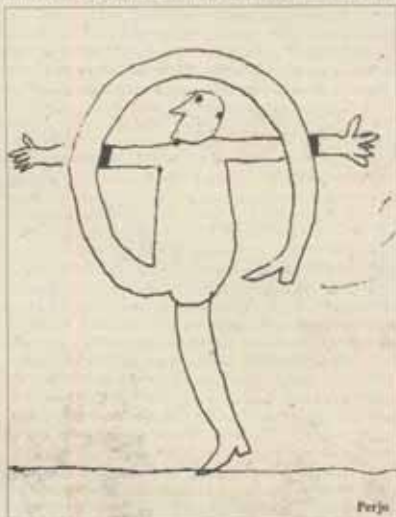
Subiectul meu de azi este "repulsia față de capitalism". Vreau mai întâi, în puține cuvinte, să sugerez de ce această repulsie mi se pare bizară. E un fapt că Etiopia, care numai capitalistă nu se poate spune că e, este cea care suferă de moarte endemică prin infometare și nu țările Occidentului capitalist. Între două țări asiatice, oricare, prosperă și mai suportabilă din punct de vedere uman va fi întotdeauna cea în care funcționează eficient o economie capitalistă. În Europa există azi, în răsărit, o întinsă zonă de lume a treia datorită opțiunii sinucigașe de a respinge sistematic capitalismul; regula este: țările socialiste care au făcut concesii capitalismului au fost întotdeauna mai prospere și mai suportabile decât cele care, precum România, au adoptat poziții fundamentaliste; la noi, mizeria și atrocitatea morală erau cu atât mai pronunțate cu cât fundamentalismul anti-capitalist era mai tenace observat. Ceea ce pare însă și mai uimitor decât ignorarea senină a acestor fapte este argumentul general folosit pentru a respinge capitalismul: De obicei, repulsia emotivă față de capitalism e în esență bazată pe oroarea "plină de omenie" pe care toți se întrec să o resimtă cât mai vizibil, cât mai zgometos, față de ceea ce îndemnește este numit "crimele capitalismului sălbatic". E vorba, oricine își dă seama, de opinia care asociază nașterea capitalismului industrial, în Anglia începutului de secol XIX, cu mizeria și exploatarea lipsite de scrupule. În imaginarul public, această epocă este sinonimă cu păcatul original al capitalismului, pornind de la care nimic nu i se mai poate ierta, nici măcar evidential val de prosperitate pe care l-a răspândit peste lumea civilizată și prin care, efect neașteptat, a clădit și răboiul rece cu o terifiantă putere anti-capitalistă. După părerea mea, moral vorbind, această opinie pornește de la o degustătoare calomnie. Din punct de vedere rațional, este pur și simplă o enșare grosolană. Ea e cu atât mai stranie cu cât oamenii de valoare, și care nu au fost detractori ai capitalismului, precum Ștefan Zeletin (despre care Nae Ionescu spunea că este "primul mare spirit rectilini al culturii noastre"), au reușit în nume propriu inepția curentă, potrivit căreia capitalismul este în mod intrinsec îmbibat de sânge și murdărie iar începuturile capitalismului englez sînt criminale. Cum s-a ajuns la această perversitate?

Intriga de partid

Doză sint, în principal, cauzele care au produs și mai apoi au alimentat această mistificare senzatională: interesele politice ale rentierilor funciari și imaginarul mitologic pastoral. Cînd, în 1926, W.H.

Hutt a purces la reinvestigarea istorică a actelor prin care, în fața posterității, primul capitalism a fost condamnat, primul lucru pe care l-a descoperit a fost unul uimitor: în fața contemporanilor, teza inumanității sistemului de fabrică era strîns legată de manevrele de partid ale conservatorilor, care, în parlament, căutau să stăvilească prin legi abortive evidența nașterii a unui nou sistem, impetuos, de câștig: industria. Tactica adoptată atît prin moțiunile parlamentare, cit și prin agitația presei de partid a fost genial de simplă: industria trebuie sprîntă pentru că e inumană. Și atunci au revărsat pe piață un enorm număr de libele, foliole, afișe, broșuri, în care erau denunțate **pur umanitar** cruzimile și atrocitățile proprietarilor de fabrici. Aici trebuie spus (imediat desă lucruri. Deși unul are o neabătută înclinație spre eroare, iar minciuna, cum se știe, e îngorvîvă, nu e de deloc evident de ce o intriga de partid a trebuit să devină neapărat dognă a imaginarului public. În al doilea rînd, toate aceste denunțuri au fost urmate de rapoarte, cele mai multe publicate, în care rezultatele anchetelor parlamentare erau explicit formulate și ele infirmam termenii exaltați ai acuzațiilor inițiale. Mă voi referi mai întâi la acestea din urmă, pentru că aici au zăcut îngropate de timp cele mai semnificative surprize. (Astfel că o aproape imposibil de tranșat dacă tenacitatea mistificării ilustrează teza lui Pindar sau afirmația lui Euripide.)

În articolul său deja clasic "Sistemul de fabrică la începutul secolului XIX", *Economica*, martie 1926), profesorul Hutt a pus în lumină o situație care, pentru opinia publică curentă, e mai degrabă

Perje

frustrantă: denunțurile privind așa-zisele cruzimi și atrocități ale proprietarilor de fabrică erau, în majoritatea cazurilor, rezultatul unor colaje abil montate, din informații trunchiate și unilaterale și din deperții care nu erau, de regulă, de prima mînă și neconfirmate sub jurămint. Schema invariabilă era următoarea: se lasa un raport de demascare, cu o publicitate răsunătoare în presa de partid (Tory); opinia publică prelua indignarea; parlamentul numea o comisie de investigație (în care Tories erau majoritari; dar, spre cinstea lor, erau oameni de demnitate britanică, adică imparțiali), care, în marea majoritate a cazurilor, infirmau categoric denunțurile (iar unele expertize, dimpotrivă, trebuiau să recunoască condițiile de viață mai bune ale angajaților fabricii față de proletariatul rural); dar, cum rezultatele anchetelor nu beneficiau de publicitatea presei de partid, și cum, fapt capital, presa populară era ostilă infirmării acestor denunțuri, punctul de vedere rezonabil a sfîrșit prin a nu avea audiență. Astfel că, la mijlocul secolului trecut istoricii ajunseseră să citeze numai rapoartele tendențioase de demascare și niciodată rezultatele

anchetelor de teren. Și, cum primele conțineau de regulă numai opinii, sprijinite pe fapte fie imaginare, fie serios distorsionate, în genul descrierilor gotice ale lui Dickens, relatările istoricilor au sfîrșit prin a ignora faptele, ilustrînd perfect dogmele imaginarului public.

Seduția arhetipului prost plasat

Întrebarea este: de ce imaginarul public a pretins mai degrabă o minciună decât un adevăr? Altfel spus, de ce fraudă pionasă a avut o atît de mare atracție? Căci, trebuie să admitem, ceea ce noi azi putem aprecia că a fost, potrivit faptelor, o calomnie interesată, majoritatea contemporanilor a considerat, potrivit orizontului ei de așteptare, ca fiind un "adevăr" mai puternic decât faptele. Mecanismul acestei sincerități aberante (dar foarte răspîndite) constă în acceptarea fără scrupul a acelor minciuni care se consideră că sînt în sensul unui adevăr mai profund decât faptele. (Firește, primul semn patologic este aici: în ideea că ceea ce este poate fi infirmat printr-un adevăr mai profund decât realitatea însăși și, ca atare, ea poate fi legitim falsificată în sensul "adevărului".)

Trebuie să admitem că, în consolidarea opiniei defavorabile capitalismului, cifrele și statisticile (ca expresie a realității) nu au jucat nici un rol. Hărătoare au fost imaginile emoționale, comandate din adînc de anumite arhetipuri pregnante. Cînd Engels, în cartea sa despre situația clasei muncitoare din Anglia, dorea să scoată în evidență mizeria capitalismului, el compara viața muncitorului industrial cu viața țăraniului. E limpede că Engels nu a cunoscut-o pe ultima și că, în fond, a fost un curios partizan negativ al primăii (ca proprietar de fabrică). Dar sensul comparației sale reiese frapant din faptul că modul în care prietenul lui Marx (amîndoi, nu-i așa, adepți ai realismului *sans phrases*) descrie situația țărănilor *dinaintea* capitalismului seamănă izbitor cu modul în care Cristofor Columb descrie locuitorii pămînturilor nou descoperite: ambele descrieri se conformază în mod remarcabil arhetipului paradisului terestru. Omul pre-capitalist (adică Țăranul majuscule), ca și bunul sălbatic, intrupează în imaginarul colectiv funcția condiției umane restaurate (sau originare), potrivit căreia existența omului adevărat poate fi doar viața în paradisul terestru. Concluzia inevitabilă este că cel mai însemnat argument emoțional în favoarea "neeficacității mizeriei capitaliste" nu a fost comparația cu viața reală, din care muncitorul a fost "amuls" pentru a deveni "selav industrial" (caz în care s-ar fi văzut, cum arată istoricii, că mizeria rurală este mult mai neagră și mai lipsită de speranță decât mizeria industrială), ci din comparația unei mizerii hiperbolice cu modelul arhetipal al vieții rurale idilice, așa cum apărea acesta fie în literatura pastorală (revoluția industrială este contemporană, să nu uităm, cu romantismul literar), fie în straturile incognite ale arhetipului paradisului terestru.

Voi încheia cu următoarea remarcă. Unul din reproșurile aduse sistemului industrial a fost degradarea morală a muncitorului în raport cu țăranul. Pe lângă faptul că acei orașeni umanitari își imaginau că țăranul muncește din plăcere, sugerează totuși bere rară și zburdă după cîmpii sau mai în rînd cu dobitoacele cu care fraternizează, trebuie să spun că obiectivul lor moral e sint direct nerușinate: ei reproșau salariile prea mari (deci, posibilitatea desfrîului), schimbarea dietei (carne și grîu în loc de brînză și secară), obiceiul de a bea ceal, preferința pentru "delicatesuri" și pierderea respectului față de clasele de sus. Tutunul și hainele prea des schimbate erau enumerate între ravagiile aduse de capitalism. Neseriozitatea meschin-îngimfă a acestor obiecții nu trebuie să ne facă să trecem cu vederea că noi am moștenit o opinie care, atunci cînd s-a născut, a fost argumentată prin astfel de inepții. Cred că orice om rațional ar trebui să renunțe la opiniile bazate pe argumente prostetești sau, pur și simplu, răsuvoitor construite. Nu mă amăgesc însă că vor fi mulți cei care vor renunța cu ușurință la plăcerea de a uri fără motiv personal lucruri demult intrate în reflexul dezaprobarii generale. Plăcerea de a detesta în cor face parte din resorturile profunde ale sociabilității umane, care, în acest caz precis, al capitalismului, s-a împletit fructuos cu ura față de capra vecinului.

Vitalitate și viabilitate – o dublă provocare pentru Europa*

Schimbarea postcomunistă marchează sfârșitul acestui secol. Scopul său asumat și declarat este acela de a opri decăderea fostelor sisteme planificate și transformarea lor în economii de piață și în regimuri politice care să funcționeze bine – transformarea lor în "entități economice VIABILE". Acest angajament este o provocare istorică lansată Europei. Dar această provocare este însoțită de o tot mai mare neliniște care cuprinde continentul. Principalele economii europene au continuat să piardă teren în competiția globală în ultimii douăzeci de ani, iar dinamica lor pare să fie caracterizată de o diminuare a VITALITĂȚII. În timp ce Europa de Est și Rusia luptă pentru a dobândi viabilitate economică, țările occidentale sînt obsedate de redobîndirea vitalității. Problemele celor două zone se întrepătrund și complică teribil de mult sarcinile care stau în fața politicienilor.

Pe scurt, vitalitatea implică, în esență, o creștere economică relativ rapidă, care presupune multă inovație (sau imitație creativă) și o acumulare constantă de capital uman cu pregătire superioară. În ceea ce privește VIABILITATEA, ea se referă la menținerea unui venit satisfăcător pe cap de locuitor și o distribuție a veniturii care să nu provoace rupturi în țesătura socială. O economie viabilă nu este neapărat una vitală. În acest sens, declinul Marii Britanii este relevant, deși cu greu se poate pune problema lipsei de soliditate a societății britanice de azi. Cu toate acestea, sînt persoane care se tem de răspîndirea unei accentuate "boli britanice" pe întregul bătrîn continent.

Într-o lume a competiției perfecte, lipsită de granițe semnificative, grija față de macrocomportament nu ar fi justificată. Lumea reală este, totuși, alcătuită din entități naționale care dezvoltă obiective naționale și care manifestă caracteristici și dinamici particulare. Mai mult, lumea reală face revelația competiției imperfecte și a unei dinamici a avantajelor comparative, ca urmare a unor viitoare procese de ajungere din urmă și a unor schimbări instituționale reușite.

Nu se pune problema lipsei de concepte și de explicații extrem de elaborate care încearcă să cuprindă evoluția economică a entităților naționale în contextul mondial. Într-un articol apărut în *Weltwirtschaftliches Archiv*, la sfârșitul anilor '70, Ch. Kindleberger vorbea despre "economia care îmbătrânește", încercînd să identifice rădăcinile instituționale ale unei dinamici în scădere. Cîțiva ani mai tîrziu, Mancur Olson a considerat "scleroza instituțională" drept cauză fundamentală a declinului societății. Paul Kennedy crede că "efortul excesiv" dus la decăderea marilor puteri. Altfel spus, nimeni nu este suficient de puternic pentru a se bucura de o supremație neîntreruptă (permanentă), doar dacă nu este curva dotat cu o vitalitate supraomenească. Michael Porter utilizează mijloacele teoriei organizării industriale pentru a elucida "competitivitatea națunilor". Mergînd pe coordonate similare și comparînd miracolele asiatice cu lumea anglo-saxonă (occidentală), Lester Thurow vorbește despre economia de tip "producători" contra economia de tip "consumatori". Primii ar deveni, aproape neîndoielnic, forța economică dominantă în lume, datorită cadrului lor instituțional și cultural care favo-

rizază acumularea (investiția) și realizarea unui capital uman cu pregătire superioară. "Economia consumatorilor", pe de altă parte, demonstrează o propensiune scăzută către acumulare și o tendință tipică pentru optimizări (evaluări) pe termene scurte. Există chiar o școală de gândire economică, teoria evoluționistă, care caută să scoată în evidență cauzele instituționale ale diferitelor dinamici ale economiilor naționale. Din această perspectivă, John Cornwall a scris "Teoria prăbușirii economice". Toate aceste explicații se referă la partea dezvoltată a economiei mondiale și sînt, într-o considerabilă măsură, produsul intelectual al sentimentului de disconfort și îngrijorare al lumii occidentale vis-à-vis de dinamismul economiilor asiatice. La această enumerare putem ușor adăuga clasicele explicații ale disfuncției congenitale și ineficienței sistemelor planificate, explicații oferite de L. von Mises, Fr. von Hayek și, mai recent, de James Kornai.

Un val de pesimism a pus stăpînire pe întreaga Europă. În Europa de Est euforia care a urmat căderii regimurilor comuniste începe să fie înlocuită de nesiguranță și de un sentiment de frustrare crescînd referitor la ritmul și la rezultatul tranziției. Oamenii înțeleg că transformarea postcomunistă este un proces mult mai complex și mai complicat decît s-a crezut inițial, că timpul nu poate fi comprimat după bunul-plac al nimănui. Definirea și punerea în practică a unei noi structuri a drepturilor de proprietate, stabilirea și funcționarea instituțiilor (percepute ca reguli, norme care se bucură de o largă acceptare socială, după cum spune Douglas North), realizarea unei macrostabilități durabile prin intermediul modificărilor structurale – toate sînt premisele obținerii viabilității economice. Dar acestea cer timp și eforturi dureroase. Ceea ce mă sîmtește în mod frecvent este neșalanța cu care mulți specialiști privesc consecințele amplorii restructurării necesare în fostele economii planificate, avînd în vedere moștenita alocare a resurselor. Cînd vezi guvernele din Vest cîrpinindu-se ici și colo, fiind extrem de reticente la cele mai măruntă schimbări, tensiunea sub care operează fostele economii planificate este lesne de înțeles. Din păcate, guvernele est-europene nu-și pot permite luxul de "a-și țîri picioarele", ele sînt în luptă cu timpul și cei care irosesc acest timp vor fi sever penalizați. La orizont se ivesc și alte pericole, datorate producției reduse, ratelor foarte scăzute de investiție și unei evoluții nefavorabile a salariilor. O obsesă socială din ce în ce mai pregnantă, cumulată cu efectele conflictelor militare și interstiniice existente în mai multe locuri din zonă pot împotmoli procesul de schimbare și pot destabiliza profund sistemele naționale. "Dependența de petrol" este o expresie plină de înțeles în condițiile actuale: o serie de erori de politică economică majore și șocuri externe nefavorabile (mă gîndesc la dispariția pietelor din Est și la o creștere a protecționismului în Vest) pot pune un sistem pe o traiectorie greșită și greu de corectat. În afară de asta, mai este și "factorul Rusin", o variabilă a cărei dimensiune sfidăză predicțiile.

Europesimismul occidental actual nu este nou. Acest sindrom este recurent în istoria Europei; este suficient să ne amintim ostilitatea față de ofensiva

internațională a corporațiilor americane din anul '60 (J.J. Servan-Schreiber și bestseller-ul său "Provocarea americană").

Tratatul de la Maastricht și Sistemul Monetar European (SME) au fost un răspuns la sindromul eurosclezei resimțite atît de profund la sfîrșitul anilor '70 și începutul deceniului opt. Ambele au avut menirea de a ajuta Europa să facă față globalizării economiei mondiale și dinamismului din zona Pacificului. Lupta dintre organiciști și construcțiviști (în sensul lui Hayek) a fost cîștigată de tehnocrația de la Bruxelles care a adus argumente în favoarea unui mare impuls instituțional – realizarea Uniunii Europene. Dar această viziune s-a dovedit a fi extrem de mioapă în ceea ce privește capacitatea de a se adapta, atît teoretic cît și practic, la cele două șocuri: colapsul comunismului în Europa și reunificarea Germaniei. "Explozia" în fapt a SME a fost un deznoadînt logic față de stresul produs în țările membre ale CEE. Creșterea naționalismului economic și lipsa de coordonare politică, deficitul bugetare considerabil, șomajul pe scară mare și în continuă creștere (de la o medie de 3% în anul '70, la peste 10% în prezent), segmentele sindicale rebele sînt simptome a ceea ce pare a fi o boală de durată (nu un fenomen ciclic). Guvernele slabe și dezmeticele electorale în ceea ce privește situația politică cu "disonanță cognitivă" în creștere în viața politică, ce poate fi sesizată chiar și în SUA și Japonia) indică o serioasă neliniște a societăților occidentale. În plus, occidentalii sînt obsedați de ceea ce percep drept o zonă estică foarte instabilă și "contaminantă". Încercarea lor de a-și recîștiga VIABILITATEA nu are o soluție clară și ușoară – în felul acesta și încercarea est-europenilor de a obține VIABILITATE economică.

Europa se află într-un punct critic din istoria ei. Central de gravitate a economiei mondiale pare să se deplaseze, inevitabil, către zona pacifică. În același timp, căutarea noii VITALITĂȚI a Europei de Vest se împletește inextricabil cu lupta pentru VIABILITATE a democrațiilor în formare. Deseu mulți oameni de stat au înțeles această legătură, discrepanța dintre vorbe și fapte este foarte mare. Această legătură ar putea injecta un dinamism nou și ar putea pune capăt lărgirii europene dacă ar fi considerată ca un mîncuș de oportunități și dacă s-ar aplica strategii și acțiuni adecvate. Dar, în același timp, poate să tragă bătrînul continent la fund dacă actualele tendințe de ne-comunicare și lipsă de cooperare, de protecționism, politicile de evitare și sărăcire a vecinului etc. continuă.

Vest-europenii și est-europenii au nevoie de o "Mare Alianță" (ca să parafrazăm sintagma "Marea Tranziție" a lui Graham Allison). Într-un sens mai larg, lumea occidentală (SUA, Canada, Europa de Vest etc.) are nevoie să integreze structural Europa de Est, Rusia, Ucraina și alte foste republici sovietice pentru a evita ceea ce Samuel Huntington a numit "șostă" "o posibilă ciocnire a civilizațiilor" (vezi recentul său articol din "Foreign Affairs"). Europa are nevoie de viziune, de o conducere inteligentă și îndrăzneață și de cooperare adevărată. Pe atît de strîmnic și interdependentul nostru continent, strategiile de tipul "Se salvează cine poate" sînt periculoase. Într-o perspectivă mai largă, lumea occidentală trebuie să ajute la păstrarea unei economii mondiale deschise și să ofere elanul pentru crearea unei ordini mondiale stabile acum, la sfârșitul războiului rece.

*Text apărut în limba engleză în "Independent Newspaper" (Washington), "Nezavisimaa Gazeta" (Moscova) și "Sfera Politicii" (București)

Traducere de ADRIANA TUDOR

PREȚUL ABONAMENTELOR DEJA CONTRACTATE NU SE MODIFICĂ, INDEPENDENT DE SCHIMBĂRILE ULTERIOARE ALE PREȚULUI REVISTEI.

LA SEORUL REDACȚIEI PUTEȚI CUMPARA DIN STOC.

Anul 1990, numerele 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 29, 32, 33, 38, 41, 44.

Anii 1991, 1992, 1993. Exemplele vechi sînt comercializate la prețul actual al revistei.

Revista "22" oferă ABONAMENTE CU REDUCERE pentru PENSIONARI, CADRE DIDACTICE, ELEVI, STUDENȚI, FOȘTI DEȚINUȚI POLITICI, VETERANI DE RAZBOI.

Costul abonamentelor trimestriale cu reducere este:

1.100 lei cu ridicare de la redacție, cu expediere prin poștă.

1.500 lei cu expediere prin poștă.

Costul abonamentelor trimestriale integrale este:

1.800 lei cu ridicare de la redacție.

2.200 lei cu expediere prin poștă.

Abonamentele facute la redacția "22" sînt mai ieftine decît cele prin RODIPET.

Cei interesați sînt rugați să trimită adeverințe corespunzătoare (talon de pensie, adeverințe de la școală etc.) pe adresă: Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pe: Înt. Serviciul de Distribuție. Adeverințele sînt valabile un an de zile.

Abonamentele cu reducere sînt sponsorizate de INSTITUTUL PENTRU DEMOCRATIE ÎN EUROPA DE EST și ASOCIAȚIA EST-LIBERTĂȚI.

Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat poștal suma corespunzătoare tipului de abonament dorit pe adresă: Revista "22", cont 4510352 BCR, P.10, Calea Victoriei 1, Str. Lucretia nr. 10, București.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista "22" depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Tiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12: (pentru dolari în contul 4120253230, pentru mărci în contul 4120253231, pentru franci francezi în contul 4120253235) sau (pentru orice lei de valută) trimițînd un cec (money order) pe adresă: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

Costul abonamentelor pentru cititori din străinătate:

	1 an	6 luni	3 luni
– zona europeană:	80 \$	40 \$	20 \$
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
– alte continente:	100 \$	50 \$	25 \$

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

PHILIPPE SÉGUIN

Construcția europeană – încotro? I

Philippe Séguin, deputat de Vosges, primarul orașului Épinal, ministru al Afacerilor sociale în guvernul Chirac (1985-1988), actualmente președinte al Adunării Naționale. Autor al mai multor cărți, printre care: "Ludovic Napoleon cel Mare" și "Discurs pentru Franța" (ambele apărute la Grasset). În 1992, cu ocazia discutării în Adunarea Națională a Tratatului de la Maastricht, se opune inițiativei guvernului francez de a adera la acest act, fiind unul din liderii campaniei anti-Maastricht. Unul dintre motivele lui Séguin a fost temerea sa că Europa de Est va fi neglijată în cazul adoptării tratatului. Actualul text, intitulat "Où va la construction européenne?", reprezintă un discurs ținut pe 1 septembrie 1993.

Generația reconcilierii europene este prima generație adevărată de după război

Îngăduiți-mi mai întâi să vă exprim plăcerea pe care o resimt de a vorbi în această frumoasă universitate din Dauphiné (...) și de a aduce aici salutul meu președintelui ei, dl. Ivar Eckeland. Totodată, țin să exprim și mândria mea de a fi fost ales de Asociația Dauphiné-Espaco-Europe și de președintele acesteia, Olivier Vu-Liem, ca invitat al lor în acest prim semestru, cu tot ceea ce faptul comportă ca prestigiu – pentru mine –, dar și ca risc – pentru ei (...).

Adevărată provocare ce mi se aruncă astăzi-mărar se află mai ales în subiectul ce mi s-a atribuit, cel mai delicat dintre toate, dar și singurul, împreună cu șomajul, care are o reală însemnătate: EUROPA. Această Europă ce pare să fi trecut cu brutalitate de la euforie la dubiu, de la entuziasm la scepticism, de la avânt la incertitudine. Această Europă de al cărei rost îmi dau seama, măsurând ce reprezintă și ce trebuie să reprezinte pentru generația noastră.

Căci să fiți convingeți: voi sinteți adevărată, prima generație de după război. A mea a avut doar iluzia de a fi fost; în fond, nu a fost decât generația reconstrucției. Voi sinteți cea a reconcilierii europene. A mea a fost cea a reconcilierii franco-germane.

Europa iese efectiv dintr-un foarte lung război. Acest război, care a sfârșit din două părți, este încă pentru noi ca și răsunetul unei interminabile sinucideri. Au avut loc războaie deschise, dar și războaie reci; a mai fost și nebula umbră a nazismului și a stalinismului; dar și războiul franco-german din 1870, apoi cele două conflicte mondiale, fiecare atît de ucigașor încît spiritele au rămas pe multă vreme cutremurate, obsedate de pericolele pe care le risca civilizația de pe urma unor concepții pervertite despre națiune.

Europa iese deci din acest foarte lung război și, totuși, Europa se află într-o gaură neagră.

Riscul unui proces de dizlocare a Europei

Printre "cei Doisprezece" – presupuși a fi flancoi ei în mers – domnește dezamăgirea și amărăciunea. Președintele Comisiei gu-și mai ascunde îndoielile tot mai mari pe care le are cu privire la viitorul construcției comunitare. Consiliul european de la Bruxelles, gîndit a sărbători nașterea Uniunii, a fost lugubru: botetul s-a desfășurat într-o ambianță de înmormîntare. Nimeni n-a cîntat acolo să celebreze prima aniversare a referendumului despre Tratatul de la Maastricht; nimeni n-a îndrăznit să sufle luminoarea turtă de aniversare de teamă să nu stingă cu totul mișcarea făcără ce rămăsese, încetă și tremurîndă.

Părerea este unanimă: Europa trăiește o criză, iar demersul ei este redus azi la un ciudat amestec de renunțare și de fugă tot înainte. Evoluția aceasta, dacă s-ar confirma, ar fi redutabilă și ne-ar putea angaja într-un proces de dizlocare. Situația este deci urgentă. Urgența de a reacționa, urgența de a vorbi, de a propune, de a traia în fine perspective noi și clare privind construcția europeană.

Dar cine ar putea, astăzi, să vorbească în mod legitim despre Europa? În fața tăcerii asurzitoare a conformismelor de tot felul; în fața spiritelor binevoitoare, care se crampoasă de niște himere, singurii ce nu sînt condamnați să tacă sînt cei care au prevestit impasul actual, singurii ce pot vorbi pentru Europa sînt aceia a căror gură nu e legată de stările comise.

Utopia tehnocratică unei Europe unite fără popoare sau chiar împotriva lor

Iar aceștia au datorită să vorbească. Căci popoarele sînt în așteptare, dar, pentru moment, nimic nu se arată. Dezbaterile în jurul Tratatului de la

Maastricht a avut oricum un merit imens: a făcut din ideea Europei tema centrală a unei dezbateri publice. Iar această dezbateră ne-a scăpat de strategia faptului împlinit, datorită căreia se intenționează alcătuirea Europei, în cel mai bun caz fără a ține seama de popoare, în cel mai rău – împotriva lor. Și astfel a luat sfârșit utopia tehnocratică a unei Europe gîndite "cu cheile în mînă". Și tot astfel, în paralel, s-a afirmat ideea că există mai multe feluri de a face Europa, mai multe modalități de a fi pro-european și că legitimitate este a dezbate cum să o facem.

Grăție acestei prime mari dezbateri din istoria construcției europene, toată lumea a ajuns să admită că nu există nici un alt orizont politic pentru națiunile noastre decît în uniunea lor, nici un alt viitor "în afara" unei mari Europe. Astăzi, erorile fiind comise, popoarele fiind, pe de altă parte, alertate și mobilizate, întâi venit momentul de a propune continentului nostru o ambiție nouă.

Aș dori astfel să vă conving că e timpul să facem Marva Europa fără a defini Comunitatea, că e timpul să urmărim construirea Comunității fără ca, totodată, să urmărim distrugerea națiunilor și a statelor ce o compun.

De aceea, vă propun să revenim asupra mecanismului ce a blocat construcția comunitară, să analizăm de ce s-a gripat motorul ei, să elocidăm misterul paniei și opririi lui. Numai atunci va fi posibil să schițăm principiile și mijloacele necesare relansării a Europei, în dubla perspectivă a stabilității și prosperității continentului nostru în ansamblul lui.

Criza economică mondială, criza monetară și criza politică și morală

I. Cum s-a ajuns aici?

Cauzele blocajului sînt multiple. Să fim dreți: Comunitatea a trebuit, mai întâi, să infrunte dificultăți conjuncturale de excepție care au creat cel mai rău dintre contexte și n-au uzurat (eufemistic vorbind) nicicînd schimbările de perspectivă ce se impuneau. Acele dificultăți conjuncturale erau și rîmîn legate de criza mondială. Realitatea, amploarea și durata acestei crize sînt indiscutabile. Dar nu sînt suficiente pentru a explica cum de Europa s-a transformat în cîțiva ani dintr-un pol al dezvoltării într-unul al recesiunii, căci astăzi azi la remarcă altele mari blocuri ale economiei mondiale.

Acele dificultăți li s-au adăugat consecințele opțiunilor care au prezidat la reunificarea germană. Fiecare cunoaște înlăuntrirea evenimentelor care s-au produs atunci: vîlvătaia, declanșată de Bundesbank, asupra ratelor dobînzilor a sfîrșit prin a duce la divergența dintre popoarele ce se alinau la cursul mărilor germane – oriunde ar fi fost prețul acțiunii – și cele care optau pentru devalorizarea monedei lor, divergența care a denaturat mecanismul pieței unice și a dus la explozia SME în august trecut.

Acest impecabil angrenaj a făcut deci să concidă o criză economică mondială cu o criză monetară europeană. Așa fiind, urcușul inexorabil al ratelor dobînzilor și al șomajului, tendințele conjugate de devalorizări competitive și de dumping social au alimentat suspiciuni reciproce. În paralel, creștea sentimentul legitim că modul de funcționare tehnocratică al Comunității nu mai putea fi tolerat.

Replierea naționalistă și regională – alibi pentru refuzul solidarității

De aici s-a treia criză, politică și morală de rîndul acesteia; ea se traduce printr-o tendință cvasi-generală de repliere în sine, prin ipseia cunoscutului "feară pentru sine". Această repliere nu e, de altfel, doar națională. Este și, este mai ales "regională". De la Scoția la Ligile italiene, trecînd prin Flandra, poate chiar prin anumite regiuni franceze, asistăm

la ivirea unor mișcări comunaliste care-și alcătuiesc unitatea lor în jurul negației comune a valorilor națiunii și statului. Să o spunem de-a dreptul această repliere, căreia unii li recunosc o formă de legitimitate, este tot atît de neînțeleasă ca și replierea naționalistă deoarece nu este însușită de căutarea unor noi solidarități: ea este un alibi pentru refuzul oricărei solidarități.

Și totuși, motivațiile esențiale ale confuziei anxiouă actuale trebuie, probabil, căutate într-altă parte: anume, în tragica incapacitate de a înțelege radicala schimbare intervenită în distribuirea responsabilităților prin eliberarea Europei centrale și răsăritene. Nu s-a ținut seama – sau, mai rău, nu s-a vrut a se ține seama – de obligațiile ce ne reveneau de pe urma acestei eliberări.

E absurd să construiești Europa fără noile democrații

Cu toate acestea era clar că, de îndată ce se doblindise căderea zidului Berlinului, era absurd să întocmești Europa fără noile democrații. De asemenea, clar că depindea de Comunitate ca Europa de Est să reprezinte fie un risc, fie o șansă, un risc pentru prosperitatea și liniștea noastră; o șansă marită de pace și de dezvoltare, ceea ce impunea cu atît mai mult o organizare menită a răspunde așteptărilor ei. În fine, era clar că, la momentul dispariției amenințării comuniste, trebuiau reevaluate obiectivele și ambitiile originare ale construcției europene.

Să ne aducem într-adevăr aminte de obiectivele ce se fixaseră Europei comunitare la începuturile ei. Chiar dacă concepțiile erau deseori contradictorii, iar metodele uneori antagonice, exista totuși un consens asupra altora principi simple: în primul rînd pacea, o voință de înțelegere organizată fiind substituită opozițiilor necontrolate; apoi prosperitatea, datorită unor discipline consimțite; în sfîrșit – și aici atingem întregul discurs ce privește rolul Americii – voința de a însemna o autoritate în treburile mondiale, de a deveni un pol autonom de decizie. Nu pentru a satisface himera puterii, ci pentru a ocroti și răspîndi anumite valori proprii conștiinței europene.

Valori europene/valori americane

Intruet, dacă împărțim cu Statele Unite ale Americii numeroase valori, acestea totuși deseori se exprimă prin nuanțe deloc neglijabile. Apoi, noi avem – de ce să nu o spunem – și valori specifice, anume, o concepție a organizării colective, un liberalism cu tonalitate socială, o cultură care refuză să fie doar un produs de consumație. Așa fiind, Europa nu are nici un motiv să reneghe modelul de civilizație și mesajul universal de care e purtătoare, să renunțe la principi care sînt ale ei și pe care are vocația de a le împărți cu popoarele lumii.

Veritabilul ciment al Europei, profunză ei originalitate se află efectiv în reconstrucția, dintru început, a importanței normelor colective, alături de legitima exprimare a intereselor private. Încă de pe vremea Tratatului de la Roma, în ciuda presiunilor ce se exercită asupra ei, Comunitatea și-a refuzat sieși să fie doar o zonă de liber schimb. Susținînd deci ideea unei Europe politice împotriva ideii unei Europe tehnocratice, a unei Europe solidare împotriva celei a unei Europe monetariste, a unei Europe organizate împotriva celei a unei Europe deschise, în bătaia vîntului, au convins-o de a fi fidel inspirației părinților fondatori ai Comunității, cu alte cuvinte proiectului Pieței Comune. În opoziție cu unii adopti rețoși care, sub imperiul unui ultraliberalism, se raliază la viziunea anglo-saxonă a unei simple zone de liber-schimb.

Așadar, evenimentele din 1989, în mod logic, ar fi trebuit să stîrnească o schimbare radicală a mentalității, de la un cap la altul al orientării construcției europene. Și rămîne pentru mine un motiv de stupeoare și de consternare să fi văzut cum Franța – preocupată numai de "tămîierea" bicentenarului propriei Revoluții – n-a ținut seama și și-a întors ochii de la coală mare revoluție care se desfășura în Europa de Est.

Căci, în definitiv, 1989 nu însemnă în istoria continentului nostru o dată mai puțin viguroasă decît 1789.

Traducere de
COLETTE GHIMPETEANU

S. DAMIAN

ESEU

Goana după logodnicul nestatornic

E momentul să ne oprim în avansarea noastră milimetrică și la a treia frază din "Adevărul", sărind doar câteva rânduri, frază în care se pomenește încă o dată de logodnicul nestatornic și de vria dubioasă pe care o exercită colosul fără vlagă: "Să fie o fatalitate acest complex moscovit, de care iață nu pot scăpa nu numai nemții, ci și americanii?" Spre dezamăgirea editorialistului, trebuie din nou să replicăm. Nu e o fatalitate, cum insinuează Dumitru Tina, dar există, pentru cel care privește calm și nepărtinitor, permanente geografice și istorice ce nu pot fi ignorate. Cine se uită pe hartă și contemplă uriașă pată care simbolizează mărimea imperiului sovietic deduce repede despre ce e vorba. Peste noapte, mulțimea înșoșită, infometată, dresată după canoanele unei ideologii acaparatoare nu se poate trezi dezbrătat de superstiții și deprinderi de dependență. Până la izbînda democratizării e o cale lungă, cu inerente recidive și ocouri. Vestul e dator să procedeze cu tact, să menajeze susceptibilitatea Rusiei, să ofere sprijinul fără să jignească, aștinînd cumva din orbire pornirile spre sovinișm, nostalgia de mare putere, veleitatea cultivată de venecii de a domina și cotropi. Să fi nemulțumit că Occidentul, înzestrat cu cea mai solidă armată, nu-și arată mușchii și, recepționînd apeluri venite din Georgia sau Lituania, nu trimite un corp expediționar să asigure liniștea peste tot - aceasta e reacția cuiva care nu sesizează ce modificări s-au înregistrat pe întreg globul. Bunăoară, un comensartu dintr-o revistă săptămînală acuza Occidentul de lășitate că n-a luat în seamă semnalul gruzin, îngăduind rușilor să redevină stăpîni în sectorul lor tradițional de patrulare. Ce ar fi așteptat impetuosul publicist? Să se efectueze o debarcare în apropiere de Tiflis, și pe baza unui cap de pod să înceapă stit de intruziata invazie americană în răsăritul Europei? Naive reprezentări despre conservarea păcii în lume!

Nu fiecare propoziție mai departe din articolul lui Dumitru Tina revindică numai deodată o punere la punct. Se descrie de pildă îngrijorarea îndreptățită a țarilor din fostul pact de la Varșovia la auzul perorațiilor istorice ale unui demagog ca Jirinovski sau la declarațiile mai măsurate, dar tot amenințătoare și arrogante, ale ministrului de Externe rus, care se opune răsăpăcat unei eventuale înrolări a aliaților de odinioară sub egida NATO. În acest paragraf, editorialul din "Adevărul" reproșează în chip întemeiat Vestului că în ultimii ani n-a descoperit mai repede un procedeu de garantare a securității vechilor state-tampon, nelăcrătoare în velleitățile pașnice ale marelui vecin. Dar arbitrul situației continuă să fie Vestul, căruia i se sugerează

să fie generos și prompt în ajutor, dar și ferm, hotărît, împiedicînd în rețezarea poftelor nesăbuite.

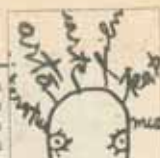
Spre sfîrșit, editorialul din "Adevărul" recade totuși în maniera simplificatoare destul de grosolană. Spune-mă de iritare și diaree, se reproduce pretențiile Rusiei: "Și ce-i dacă se opune? Cu ce drept? Întrebările nu își mai au însă rostul, pentru că cu cît tonal este mai impertinent la Răsărit, cu atît tăcerea este mai profundă la Apus. Trebuie să fim conștienți de aceasta... Aven înăd destulă experiență în lupta pentru pacea mondială, așa că bucurați-le-o-mi duce toate." În cele din urmă, autorul se refugiază în vechile clișee, îngîndînd o melodie învățată pe dinafară, inspirată din deznădejdea poziției de victimă eternă, obiect al tranzacțiilor între recile imperii, singura păstrătoare de cinste și omenie în fața lumii întregi. Cîtă vreme publicistica bucureștenă se va limita doar la o raportare locală, extrem de subiectivă și va ignora primatul adevărului mai larg, global, complex și imparțial - ea nu va ieși din provincialismul strident, adesea ridicol. Să afirmi că o unică parte are totdeauna dreptate numai fiindcă ea se identică deschis cu propriul neam și că toți ceilalți greșesc numai fiindcă aparțin altor popoare - la această schemă rudimentară se rezumă, dacă scoțotești la o lectură atentă, numeroase articole.

În încheiere, câteva nodurmeri care privesc aspecte trecute cu vederea în text. E curiosă nevoia de a cere imperios ajutor unei forțe pe care o socotești coruptă, cinică, stăpînită de interesul crud. Și mai intervine o nelămurire. În eventualitatea fericită că porțile alianței atlantice s-ar deschide de îndată - coea ce s-a dovedit că nu e posibil - intrarea implică și o pregătire prealabilă a candidaților prin înfăptuirea unor exigente impuse de momentul actual. Despre aceste exigente nu se amintește nimic, se consideră parcă de la sine înțelese că, de exemplu, România satisface toate criteriile. Se omite însă faptul că NATO constituie o asociație militară, că sînt în joc secrete strategice și tactice, precum și obligații de solidarizare, de importanță vitală, care nu trebuie periclitate. Ca să fie aprobată doleanța României în legătură cu extinderea alianței dintre armate, Guvernul țării ar trebui să se arate dispus să aplice corect recomandările Consiliului European referitoare la frînarea și pedepsirea extremiștilor (despre micii Jirinovski băștinași nu se relatează niciieri în "Adevărul", cu toate că ei se află în foruri oficiale înalte, prezintă chiar punctele de vedere ale nației în conclavuri internaționale, stau cu premierul la masă). În orice țară din Apus o cît de minimă atașare a unui partid de aripa de dreapta radical naționalist înseamnă o

discreditare fără întoarcere, la fel în cele mai multe state din Est, doar la București, fenomen singular. Președintele Iliescu se sprijină fîrș și pe voturile celor excluși din societatea democratică, matadorii xenofobiei și ai pogromurilor, ei sînt curțați, vai, ca sfetnici, inițiatori de legi, arbitri ai moralei publice.

Și alte făgăduințe sînt escamotate. Structura Televiziunii a rămas impermeabilă la orice renovare, minorităților nu li s-au recunoscut o serie de drepturi. Serviciul Român de Informații nu a devenit mai transparent, Justiția ascultă în secret doar de ordinele venite de sus. Întreg edificiul Puterii se sprijină în chip ocult pe atribuțiile șefului statului. Președintele țării nu se bucură de încrederea Vestului, ei nu e invitat oficial în America, Anglia sau Germania. Clinton sau Kohl nu vizitează, probabil din cauza lui, România. În străinătate e-o răspîndit supoziția că toate pîrghiile de conducere se află concentrate la Cotroceni, că nimic nu se mișcă în țară fără avizul consilierilor prezidențiali, că sub cupola Parlamentului se întretine o dezbateri în mare măsură mimată, hotărîrile le ia tot un singur om, care perpetuează în forme mai moderate vechia dictatură a lui Ceaușescu. Amploarea conjurației unor generali de Armată și Securitate, care în dimineața zilei de 22 decembrie 1989 au transmis porunca să nu se tragă în mulțime și să se deschidă porțile sedilor centrale: infiltrarea în spațiul aerian și terestru român a unor arme sofisticate de simulare, necunoscute de ofițerii țării; falsă rezistență a unor partizani fanatici, pretext pentru procesul rapid și uciderea lui Ceaușescu și cale de legitimare a noului puteri, victorioasă cîci prin luptă; năvala teroriștilor și evaporarea lor enigmatică; mineriadele; mascarada care se derulează în fața tribunalelor, dar și cea ascunsă, neastată, care are loc în subteranele Puterii; indiciile de brutalitate și intoleranță care seamănă cu apucăturile ale fostului regim totalitar, precum și menținerea segmentelor de mister, dinadins neelucidate - toate acestea sînt și o consecință a stilului promovat de persoana Președintelui, stăpînului absolut din umbră și nu mai puțin la lumina zilei.

În cazul României, intrarea în organizațiile democratice, dacă ea e sincer dorită, implică și o reevaluare efectivă a datelor interne, cu ele să corespundă exigențelor de deschidere, transparență și cooperare cultivate în Europa. Reluînd metafora cam nefericită a autorului din "Adevărul" cu logodnicul nestatornic și fecioarele abandonate, ajungem la concluzia că victimele care se plîng de purtarea seducătorului infidel (Vestul) trebuie să pună și ele în valoare mai decis și mai limpede nu numai un dichis de suprafață, ci și în adînc, autentic, virtuțile lor demne de a fi prețuite. Sau, din nou, ascultînd îndemnul poetului din "Glossă": "Tu așază-te de-o parte! Regîndindu-te pe tine".

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere nr. 1, cod 79734
Tel. 617.29.87; 617.65.75

Director general GABRIEL LIICEANU
Director managerial THOMAS KLEININGER

G. BRĂTESCU
Freud și psihanaliza în România

Specialist consacrat în istoria medicinei, doctorul Brătescu a reconstituit în amănunt această aventură, concentrînd într-un unic volum tot ce-a avut la noi, vreme de un secol, o cît de mică tangentă cu Freud și psihanaliza. Istoricul unei practici terapeutice se topește treptat, în paginile cărții de față, în istoria mai largă a unei orientări științifice și culturale avînd ecouri în cele mai neașteptate domenii. De o certă rigoare academică, dar scriaă totodată viu și inteligent, cu un fin subtext de aluzii pentru "inițiat", această primă istorie completă a psihanalizei în România va deveni, cu siguranță,

o carte de referință: instrument de lucru pentru cei care studiază efectiv domeniul, sursă de informații îndelung selectate și decantate pentru publicul cu largi interese culturale.

FRANCOISE DOLTO

Psihanaliza și copilul

Pătrunzînd în universul fantasmelor copilăriei și utilizînd cu suplete instrumentele tehnicii psihanalitice, Francoise Dolto caută în permanență să surprindă mișcările tainice care au loc în sufletul copilului. După o expunere voit simplificată a teoriei freudiene, cititorul este introdus în acest univers prin intermediul prezentării a șaisprezece cazuri clinice - copii cu tulburări afective și de comportament - urmărite și tratate în spital. Medicii pediatri, educatorii și părinții vor găsi, așadar, în această carte multiple chei pentru înțelegerea și curmarea celei mai absurde suferințe cu putință - suferința copiilor.

EDITURA NEMIRA

Director general VALENTIN NICOLAU

Redactor-șef VLAD T. POPESCU
Drepturi de autor EMIL BĂRBULESCU
C.P. 26-38 București, fax: 781.72.51; tel.: 665.87.95

Gérard Klein - GAMBITUL STELELOR

Avea treizeci și doi de ani și se numea Jerg Algan. Iși petrecuse aproape toată viața pe Terra, într-un colț neînsemnat al planetei; brăzdase mările pe glosoare dubioase, survolase continente la bordul unor avioane demodate; înainte ca platoul deșertic să basculeze în ocean, vinase ultimul leu din Africa.

OAMENII SÎNT ROBOȚI, ROBOȚII STELELOR!

Dar Jerg Algan va fi trimis în colțul cel mai îndepărtat al Galaxiei, într-un spațiu presărat cu vaste citadelle întunecate, asemeni unor pionii gigantici pe pătratele unei table de șah nasfrînte. Acolo va găsi, poate, răspunsul tuturor întrebărilor fără răspuns. Obligat să lupte, el recurge la ultima soluție: gambitul stelelor...

ERWIN KESSLER

Inocența instantaneului

În 35 de țări au fost deschise expoziții cu premiile fundației World Press Photo pe anul 1993. În București, expoziția a fost găzduită de Institutul de Arhitectură Ion Mincu. Ea amănunțit să înfățișeze "puterea fotografiei de a transcede frontierele culturale și lingvistice", "făcându-și pe tine, vizitorul, un martor ocular al istoriei". Dincolo de optimismul promoțional al acestui "manifest", expoziția confruntă vizitatorul cu multe dileme legate atât de statutul acestui tip de fotografie (artă sau document?), cât și de "istoricitatea" ei. Este "martorul ocular" capabil să depună mărturie despre istoria pe care doar o vede? Transparența absolută a instantaneului ascunde adesea (poate întotdeauna) o opacitate, relevantă chiar de handiecul ce-l oprește să cuprindă singur istoria intrucit fără nota explicativă atașată, fotografia este irelevantă. Aceste note ("captions") sînt redactate, pentru toate fotografiile, de către Terri James Keester care nu este, bineînțeles, un fotograf, ci un fel de demurg ce dă acestui haos vizual o formă, un sens și poate un scop. Notele nu descriu pur și simplu fotografiile, ci le manipulează, le transformă în istorie, în actualitate, mutind imaginea dintr-o vizualitate pură, afaziă, într-o cronologie și o simptomatologie bine precizate: imagini desprinse parcă din "Nașul" sînt, stupefiant, legate de numele lui Bill Clinton - garda de corp ce-l păzește la frizer străjuiește, în alt loc, limuzina de lux de unde viitorul președinte poartă o convorbire telefonică. Totul are un aspect de "crimă organizată", deși în fapt este vorba doar despre "politică organizată". Înădă modelele se suprapun, interferează vizual chiar dacă textele explicative nu cunosc dubii. Ochiul are o memorie și o dinamică proprie, ba chiar a putere de judecare ce deside textul, realizînd conexiuni pe care organizatorii nu le-au putut anticipa: imaginea neo-populista a familiei Clinton epuizată după o petrecere, înconjurată (în cel mai pur stil american) de sticle de bere, farfurii murdare și televizor, intră într-un dialog neașteptat cu fotografia de via-à-via, a unor tineri soți certîndu-se în prezența copilului lor, ce strînge la piept o pisică. Puțin mai departe însă, tot o pisică este înconjurată de un grup de fotoreporteri - o pisică deja celebră a familiei Clinton. Lucrurile devin ciudate: civilizația americană este, neîndoind, una dintre cele mai omogene - modelele sale sînt bine definite și puțin numeroase. Numai că sînt ambivalente: în lipsa explicațiilor, propaganda și critica se identificează.

Instantaneul este grevat în realitate de ambiguitate. O fotografie de Tom Stoddart (premiul III) înfățișează doi bărbați înarmați îmbrățișîndu-se. "Explicatia" sună astfel: "Luptători musulmani felicîndu-se și pregătîndu-se să se reîntoarcă la pozițiile lor, după ce s-au rugat la o moschee din oraș". Orașul este Sarajevo. Afecțiunea obiectivului pentru cei doi voluntari se transmite instantaneu privitorului, înaintînd, dincolo de imagine, o istorie activă - tinerete, speranță, credință. Ei au dreptate, iar victoria va fi a lor. Obiectivul foto ște această, iar ochiul nostru o confirmă. Dar ei sînt doar doi tineri bărbați înarmați, veseli, așănătoși. Moscheea lipsește, pozițiile asjderii, iar islamismul nu transpare, intrucit musulmanii bosniaci sînt doar convertiți; ei nu sînt turci sau arabi, ci au fizionomia de sîrbi sau de croați. Inocent, instantaneul tace. Dar nota explicativă nu. Astfel se structurează opinia și, "simțînd" istoria, toți sîntem de acord că musulmanii "luptă", croații "ucid", iar sîrbi "massacrează". Credem ce vedem: imagini pătore, note concise. E adevărat, istoria se re-crie uneori după 24 de ore. Dar "poza" a cîștigat partida. Ochiul a memorat-o. Important este ce și cînd fotografiez - de pildă un alt premiant înfățișează momentul în care un polițist sîrb execută, fără nici o judecată, un "luptător" musulman care atacase un convoi de refugiați sîrbi. Victimele sîrbe au apucat să-și vire inoportun testele înșingurate în cadrul ce focaliza pe altceva, pe "istoria adevărată", aceea a încălcării drepturilor omului - un luptător asasinat fără judecată. Se mai întreabă cineva ce fel de "luptător" este acela în blugi și geacă? Ce soartă au francitorii și ce drepturi polițistii? Nu are rost - nedreptatea este evidentă, intrucit fotografia o evidențiază. Și iată cum devenim "martori oculari ai istoriei".

CULTURĂ

AGENDA CULTURALĂ • AGENDA CULTURALĂ

Institutul Goethe (Str. Henri Coandă 22) - expunere pe tema "Germania, o țară a cărții", prezentată de Peter Weidhaas, director al Tîrgului de carte de la Frankfurt.

Sala Dalles (1-20 martie 1994) - Proiectul "Tormento XX" A, B, expoziție de instalații efemere, desene, obiecte de Kira.

Galeria Etaj 3-4, Teatrul Național - expoziție de fotografii "Bored couples" de Martin Parr.

Centrul Cultural Francez - expoziție fotografică "Grands Hôtels de Paris et d'Europe centrale et orientale" • miercuri 2 martie, ora 16.30, filmul "Tatie Danielle" de Etienne Chatiliez • joi 3 martie, ora 16.30, filmul "Noaptea mele sînt mai frumoase decît zilele voastre" de Andrzej Zulawski • marți 8 martie, ora 16.30, filmul "Agent trouble" de Jean-Pierre Mocky, cu Catherine Deneuve și Richard Bohringer.

Cinematoca - Sala Eforie • miercuri 2 martie, ora 11 "Înaintea popului" (R: André Cayatte) • joi 3 martie, ora 10 "Floare de cîmp", orele 12.15, 19 "Doamna cîntă blues", ora 15.30 "Înaintea popului" • vineri 4 martie, orele 10, 19 "Perla" (R: Emilio Fernandez), ora 16.45 "Riscurile meseriei" (R: André Cayatte) • sîmbătă 5 martie, ora 10 "Riscurile meseriei", orele 12.15, 14.30 "Cinci piese ușoare" (R: Bob Rafelson, cu Jack Nicholson) • duminică 6 martie, orele 10, 12.15 "Cinci piese ușoare", ora 14.30 "Perla", orele 16.45, 19 "Riscurile meseriei" • luni 7 martie, orele 16.45, 19 "Cel uitat" (R: Luis Buñuel) • marți 8 martie, orele 11, 17 "Viața conjugală" (R: André Cayatte), ora 14.30 "Raul și moartea" (R: Luis Buñuel) - **Sala Union** • miercuri 2 martie, ora 10 filme de Norman McLaren (I), ora 12 "Rolls Royce-ul galben" (R: Anthony Asquith, cu Rex Harrison, Jeanne Moreau, Shirley McLaine, Alain Delon, Ingrid Bergman, Omar Sharif), orele 14.15, 16.30 "Clanul sicilienilor" (R: Henri Verneuil, cu Jean Gabin și Alain Delon), ora 18.45 "Casablanca" (R: Michael Curtiz, cu Humphrey Bogart și Ingrid

Bergman) • joi 3 martie, ora 10 "Clanul sicilienilor", ora 12 "Casablanca", ora 14.15, filme de Norman McLaren (I), ora 15.30 filme de Norman McLaren (II), ora 16.45 "Rolls Royce-ul galben", ora 19 "Lumină de gaz" (cu Charles Boyer și Ingrid Bergman) • vineri 4 martie, ora 10 "Fascinație" (R: Alfred Hitchcock, cu Ingrid Bergman și Gregory Peck), ora 12 "Clanul sicilienilor", ora 14.15 "Anchetă asupra unui cetățean mai presus de orice bănuială" (R: Elio Petri, cu Gian Maria Volonté), orele 16.30, 18.45 "Casablanca" • sîmbătă 5 martie, ora 10, filme de Norman McLaren (I), ora 12, filme de Norman McLaren (II), ora 14.15, "Fascinație", ora 16.30 "Clanul sicilienilor", ora 18.45 "Testamentul" (R: G. Ratoff, cu Ingrid Bergman) • duminică 6 martie, ora 12 "Fantomă lui Barbă Neagră" (R: Robert Stevenson, cu Peter Ustinov), ora 14.15 "Clasa muncitoare merge în paradiz" (R: Elio Petri, cu Alberto Sordi și Gian Maria Volonté), ora 16.30 "Anchetă asupra unui cetățean mai presus de orice bănuială", ora 18.45 "Rolls Royce-ul galben" • luni 7 martie, ora 14 "Cortul roșu" (R: Mihail Kalatozov, cu Sean Connery și Claudia Cardinale), ora 16.30 "Fascinație", ora 18.45 "Anchetă asupra unui cetățean mai presus de orice bănuială" • marți 8 martie, ora 10 "Nibelungii" (R: Fritz Lang), ora 14.15 "Lumină de gaz", ora 16.30 "Clasa muncitoare merge în paradiz", ora 18.45 "Fascinație".

Teatrul Național - Sala Mare • sîmbătă 5 martie și duminică 6 martie, ora 18 "Platonov" - **Sala Amfiteatru** • joi 3 martie, ora 18 "Locomotiva" • vineri 4 martie, ora 18 "Goana după fluturi" • sîmbătă 5 martie, ora 11 "Locomotiva", ora 18 "Goana după fluturi", duminică 6 martie, ora 18 "Părieți teribili" - **Sala Atelier** • miercuri 2 martie, ora 18 "Năpasta" • joi 3 martie, ora 19 "Orfeu în Infern" • vineri 4 martie, ora 19 "Anonimul venețian" • sîmbătă 5 martie, ora 18 "Farsa cocoșăilor" • duminică 6 martie, ora 18 "Agamemnon". (R.P.)

FUNDAȚIA SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ

anunță

Organizarea următoarelor ȘCOLI DE VARĂ:

Școala de vară de la Cortona - Italia
în perioada 3-16 iulie 1994, pe tema
"Justice and Power"

- ♦ Pot candida studenți de la facultățile de științe sociale (sociologie, istorie, drept, politicologie, filosofie)
- ♦ Dosarul va trebui să conțină un curriculum vitae, adeverință de student, două recomandări de la profesori din facultate.
- ♦ Totodată, candidații vor elabora un eseu de 3-4 pagini dactilografiate cu titlul "Justiție și putere în societățile aflate în tranziție". Lucrarea va fi scrisă în limbile engleză și română. În cazul în care materialul va fi scris de mînd, el va avea aproximativ 10 pagini.
- ♦ Termenul limită de depunere a dosarelor este 9 aprilie 1994.

Școala de vară de la Pireu - Grecia
în luna septembrie 1994, cu o durată de
două săptămîni.

- ♦ Tematica cursurilor: "European & International Economics"
- ♦ Pot candida studenți de la facultăți cu profil economic, alții cel puțin în anul doi de studii.
- ♦ Dosarul va cuprinde un curriculum vitae, adeverință de student, două recomandări de la profesori din facultate. Se va elabora un eseu de trei pagini în limba engleză care va motiva interesul candidatului pentru această școală de vară.
- ♦ Termenul limită de depunere a dosarelor este 14 mai 1994.

Școala de vară de la Bruxelles - Belgia
în perioada 3 iulie-2 august 1994

- Cursurile oferite sînt următoarele:
Comparative Employment Discrimination & Related Problems • Comparative Intellectual Property • International Banking Regulation • International Taxation • Introduction to American Law • Law of the Sea • Regulation of International Investment.
- Pot candida studenți de la facultățile cu profil juridic.
- ♦ Dosarul va cuprinde un curriculum vitae, adeverință de student, două recomandări de la profesori din facultate. Se va elabora un eseu de trei pagini în limba engleză, care va motiva interesul candidatului pentru această școală de vară.
 - ♦ Termenul limită de depunere a dosarelor este 14 mai 1994.

Deoarece la toate cele trei școli de vară limba de predare este engleza, înaintea susținerii interviurilor se va efectua o preselecție, candidații urmînd să promoveze testul Toefl.

Pentru obținerea formularelor și pentru informații suplimentare vă rugăm să vă adresați la sediile Fundației Soros pentru o Societate Deschisă din:

- ♦ BUCUREȘTI: Calea Victoriei 155, bloc D1, sc. 7 et. 3, tel. (01) 659 0720, 659 7427, 659 1321, 650 6325; fax: (01) 312 7052 (01) 3122745.
- ♦ TIMISOARA: Piața Victoriei 2, cam. 317, cod postal 1900; tel./fax: (096) 190 804.
- ♦ IASI: Bulevardul Copou 19, CP 1356, of. poștal 6; tel. (098) 146 935, 147 241; fax: (098) 147 100.
- ♦ CLUJ: Str. Măruții nr. 5; tel./fax: (095) 197 121.

1994

2-8 martie 1994

PAGINA 15

VLADIMIR SOCOR

Moldova: Democrația progresează, independența riscă

Politica internă și dezvoltarea instituțiilor

Acest an a cunoscut reafirmarea progresului (pe care insurecția nistreană susținută de ruși și influența slabă a grupurilor pro-București îl întrerupseseră în 1992) în reforma economică și dezvoltarea unor instituții democratice. În ianuarie și februarie, majoritatea parlamentară, după încercări care au durat mai mult de un an, a reușit, în sfârșit, să preia conducerea în Parlament și să scape funcțiile de președinți ale comisiilor-cheie, în defavoarea Frontului Popular și a aliaților săi. Sprijinind unificarea cu România — deși deosebindu-se între ele prin ritm și strategie —, aceste grupuri au încercat să blocheze consolidarea suveranității Moldovei ca stat și dezvoltarea instituțiilor sale, pentru a nu deveni un obstacol în calea unei viitoare fuziuni cu România. Noua conducere parlamentară, în frunte cu fostul lider al partidului comunist, Petru Lucinschi, s-a dovedit mai interesată în clădirea instituțiilor și mai eficientă în punerea bazelor legale pentru un sistem politic democratic. A reușit în atenție și a încheiat proiectul unei Constituții post-comuniste, care va fi adoptată de noul parlament, în 1994; a început o serioasă muncă de pregătire a viitorului statut politic al Transnistriei și a zonei locuite de găgăuzi; a impus o lege electorală și hotărârea de a ține alegeri pluripartite. Minoritatea parlamentară, fidelă conceptului românesc de "stat național unitar" și temându-se de alegeri, s-a opus din răspuneri, dar a fost incapabilă să oprească aceste procese.

Cu toate acestea, minoritatea parlamentară și-a păstrat puterea de veto asupra majorității legilor, datorită numeroșilor reprezentari a Frontului Popular și a aliaților săi, ca urmare a alegerilor din 1990, a bolcoului exercitat asupra Parlamentului de către deputații transnistreni și a regulamentului prin care este nevoie de majoritatea absolută a tuturor membrilor Parlamentului pentru a aproba majoritatea legilor și de două treimi din numărul total pentru aprobarea legilor "de bază" sau constituționale. Concluzarea dintre acești factori a dus la garantarea unei paralizei legislative în cazul majorității problemelor și, din toamna lui 1991, a făcut ca majoritatea să ceară organizarea de alegeri pluripartite înainte de expirarea mandatului actualului parlament, în 1995. Totuși, abia în octombrie 1993 a reușit majoritatea să asigure aprobarea legii electorale și să programeze alegerile pentru luna februarie 1994. Se așteaptă, în general, ca grupurile pro-românești să piardă mai mult teren, iar majoritatea, care susține suveranitatea de stat, să câștige.

Apropierea primelor alegeri pluripartite din Moldova a accelerat dezvoltarea partidelor politice, dintre care mai mult de treizeci (inclusiv "organizațiile socio-politice", adică grupuri de interese care au dreptul de a-și numi candidații în alegeri) au fost înregistrate la sfârșitul lui 1993. Deși multe din aceste grupuri fie că erau asemănătoare, fie că au existat, mai ales, doar pe hârtie, cel puțin la fel de multe au apărut din realitățile sociale și au reflectat orientări și interese socio-economice, etnice, ideologice sau chiar externe specifice. Marele număr de partide și mișcări adevărate reflecta structura socială și etnică extrem de complexă a Moldovei, gama de opțiuni ideologice existentă în cadrul societății și presiunea forțelor din exterior. Partidul Democrat Agrar și-a extins rolul său deja proeminent în Parlament și Guvern, bazându-se pe aparatul său politic din provincie. Partidul Democrat Social, care a câștigat o influență considerabilă și a ajuns să domine echipa de consilieri a lui Snegur, are o solidă bază politică în rândurile grupurilor profesionale din orașe și ale comunităților etnice.

Partidul Socialist, succesorul defunctului partid comunist și compus, în majoritate, din etnici ruși, a apărut ca principalul apărător al politicii economice socialiste, al legăturilor strânse cu CSI și cu Rusia și al "drepturilor vorbitorilor de limbă rusă". În ceea ce le privește, pro-românii Congres al Intelectualilor și rămășițele Frontului Popular cheamă degenba la o "integrare" în România. Un număr de partide cu susținere în mediul urban reprezintă interesele afaceriștilor particulari și propovăduiesc capitalismul clasic sau reprezintă interesele reunite ale managerilor și forțelor de muncă din întreprinderile de stat. Partidele preponderent rurale, cu caracter etnic, regional sau religios completează peisajul politic variat al unei țări care se ridică după aproape o jumătate de secol de dominație a unui singur partid sovietic.

Acest an a fost, de asemenea, martorul rapidei diversificări și privatizării a presei moldovenești. Ziarele deținute de stat, predominante până în 1992, au fost obligate de greutățile economice să-și reducă numărul, tirajul și frecvența de apariție în 1993. O mulțime de cotidiene și săptămânale deținute de grupuri de afaceri, politice sau de interese etnice au apărut și s-au extins datorită fondurilor mai mari și profesionalismului, în detrimentul presei al cărei proprietar era statul. Televiziunea și radioul au rămas, în schimb, aproape integral în mâna statului; dar programele lor sprijină deseori, deschis, opoziția pro-românească și pune sub semnul întrebării suveranitatea Moldovei, ceea ce demonstrează că sentimentul pro-românesc se concentrează în cercurile literare și de presă din Chișinău.

În ciuda intruziilor în ceea ce privește dezvoltarea Constituției și a cadrului legislativ, performanțele Moldovei în domeniul drepturilor omului și al celor etnice au continuat, în 1993, să fie recunoscute de SUA și de alte guverne din Vest, de Consiliul European, OSCE și de alte grupuri de observare neguvernamentale. Chiar și Sovietul Suprem și Guvernul Federației Ruse, care deseori au încercat să joace "cartea drepturilor omului" împotriva proaspăt independentelor state, nu au găsit nici un motiv serios de a se plînge de Moldova în acest domeniu. În același timp, felul cum Moldova a tratat problemele etnice și a rămas, în mare, un produs al atitudinii sale tradiționale de acceptare a diversității etnice și de deferentă față de cultura rusă. Guvernele occidentale și observatorii internaționali au forțat Moldova să-și construiască politica conform noii Constituții și a legislației adecvate și au indicat faptul că se așteaptă ca noul parlament să se miște mai rapid în această direcție.

Reforma economică

Guvernul de "consens național" instalat în 1992 și condus de Andrei Sangheli a continuat să se bazeze pe sprijinul unei apreciabile majorități parlamentare, formată în general din Partidul Democrat Agrar, cel mai mare grup politic din țară, și de "Concilierea", grupul deputaților ruși, care-i include pe toți deputații ruși de pe malul drept al Nistrului și care este constituit din trei sferturi din etnici ruși din Moldova. Deși aceste grupuri s-au opus reformatorilor din economie, în 1993 Guvernul a implementat prima fază a unui program de reforme radicale. În strînsă colaborare cu Fondul Monetar Internațional (FMI), cu Banca Mondială și cu sprijin financiar acordat de acestea și de alte instituții, Moldova a redus rapid deficitul său bugetar la mai puțin de 6% din produsul național brut, a eliminat creditele preferențiale, a redus subvențiile la prețuri, avînd în vedere eliminarea lor completă, a limitat rata inflației față de noua monedă națională la 1% pe lună și a stabilit operații de comerț exterior bazate pe economia de piață. Introducînd un cupon național în locul rublei, la începutul anului,

Moldova și-a lansat moneda națională, leul moldovenesc, în noiembrie 1993 printr-o operațiune coordonată și sprijinită de FMI.

Parlamentul a aprobat un program de privatizare care prevedea scoaterea la licitație a proprietății de stat, licitațiile la care puteau participa toți cetățenii; programul a intrat în vigoare în luna octombrie. Proiectat și implementat de către Departamentul de Stat pentru Privatizare, controlat de social-democrați, programul a început cu sectorul de servicii și urmează să fie introdus în industria ușoară, în 1994. În sectorul agricol, Parlamentul și Guvernul și-au propus să înceapă transformarea fermelor colective și de stat în asociații țărănești și să introducă, experimental, fermele particulare, în 1994. Prima ședință a grupului consultativ pentru Moldova, sponsorizată de Banca Mondială, a avut loc în octombrie și au participat reprezentanți ai țărilor donatoare din Vest și importante instituții financiare internaționale; programul de reformă al Moldovei a fost aici numit un exemplu pozitiv pentru întreaga zonă și s-a conchis că "merită un sprijin generos".

Supremația minorității în Transnistria

Etnicii ruși din Transnistria, care reprezintă doar o pătrime din populația din zonă și care, în majoritate, nu sînt băștinași, au păstrat un control deplin în administrația locală, în armată și în serviciile de securitate din zonă și și-au consolidat puterea asupra acestui teritoriu în 1993. Transnistria a devenit un caz de supremație a minorității nu numai din punct de vedere etnic, ci și chiar politic, în sensul că puterea a rămas în minile grupurilor formate din vechi comuniști care s-au angajat public să apere sistemul sovietic. Autoritățile locale au continuat vechea politică a rusificării lingvistice a indigenilor moldoveni, care încă formează majoritatea populației, și a indigenilor ucraineni. Aproximativ 3.000 de etnici moldoveni, care au fost forțați să plece din zonă în timpul ostilităților, au fost împiedicați să se întoarcă la casele lor. Mai mult, un caz aparte a atras atenția lumii întregi: cel al unui activist politic moldovean care a fost condamnat la moarte, în timp ce alți cinci au fost condamnați la muncă silnică de către autoritățile "Republicii Nistrene" după farsa unui proces prelungit, în curat stil sovietic.

Traducere de ADRIANA TUDOR
după RFE/RI, RESEARCH REPORT

Rezultatele parțiale ale alegerilor din Republica Moldova, publicate de Comisia electorală centrală:

- Partidul Democrat-Agrar din Moldova — 47,65%;
 - Partidul Socialist — 23%;
 - Frontul Popular Creștin Democrat + alte 5 formațiuni aliate — 7%.
- Participare la vot — 73,29%. Cea mai slabă participare — în Chișinău; cea mai bună participare — în teritoriile locuite de găgăuzi.

Editura CLAVIS

execută la prețuri convenabile
carti de vizită, foi antet, pliante, cataloage,
afise, postere, fair-para, felicitări,
formulare tipizate etc.

Adresa: Calea Victoriei 120,
Tel 614.17.76, Tel/fax 311.22.08

Gabriela Adamesteanu (redactor-șef), Rodica Palade (redactor-șef adjuncț), Andrei Cornea (redactor-șef adjuncț), Ilie Șerbănescu (publicist comentarii), Dan Perjovalchi (director artistic), Oana Armeanu (circulație socială), Horatiu Pepine, Marian Chiriac, Raluca Stroe-Brunarici (actualitate politică), Florina Popa (șef departament economic), Cornelia Niculescu (combină), Radu Dobolă (corector), Gina Marin (fotojurnalist, secretariat), Mircea Ionescu (șef serviciu difuzare), Ioan Cosdor, Milana Chiușia (difuzare), Florin Sava (publicitate).
Rubrici permanente: Tia Șerbănescu (comentarii politice), H.-R. Patapievici (eset), Correspondenți interni: Ioan Muslea (Chiș).

Correspondenți externi: Adrian Niculescu (Milano), William Tzotok (Berlin), Ios Miron Dumian (Paris).
Responsabil de număr: Andrei Cornea

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120, Tel. 614.17.76, Tel/fax 311.22.08

ISSN-1220-5761

Tipărit la
"TIPOREX" SA
Calea Plevnei 114
Tehnoredactare
computerizată
Adrian Baltag,
Alexandru Ciup
Revista "2.2"